

Афіцыйна

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка павіншаваў калектыву Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета з 85-годдзем з дня заснавання ўстанова. Пра гэта паведаміла прэс-служба Кіраўніка дзяржавы.

— Гісторыю тэатра пісалі выбітныя майстры, адданыя сваёй справе. Славу яму здабылі выдатныя салісты, артысты, дырыжоры, рэжысёры і мастакі, — гаворыцца ў віншаванні.

Кіраўнік дзяржавы адзначыў, што сёння ўстанова з’яўляецца гонарам і набыткам нацыянальнай тэатральнай культуры, зберагаючы і развіваючы лепшыя традыцыі акадэмічнага мастацтва, адкрываючы глядачу новыя імёны.

— Прыміце словы ўдзячнасці за аддаанае служэнне сцэне, пастаянны творчы пошук, арыгінальнасць і яркія эмоцыі, якімі вы дзеліцеся са сваімі прыхільнікамі. Няхай слаўная гісторыя тэатра працягнецца гучнымі прэм’ерамі і цікавымі спектаклямі, — пажадаў Прэзідэнт.

85

25 мая неўміручай “Кармэн” Жоржа Бізэ Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Беларусі адзначыў сваё 85-годдзе. Менавіта гэтым творам, аkurat у той самы дзень, у далёкім 1933-м тэатр афіцыйна заявіў пра пачатак сваёй дзейнасці.

Надзея БУНЦЭВІЧ / Фота Ганны ШАРКО

Вялікі!

Між тым, “Кармэн” была пастаўлена ў нас крыху раней — у 1932-м, у так званай Опернай студыі, якая папярэднічала адкрыццю тэатра. Зразумела, тым жа складам пастаноўшчыкаў на чале з дырыжорам Ільём Гітгарцам. У першых беларускіх версіях (оперы спяваліся тады на мове Купалы!) легендарнай Кармэн была Ларыса Аляксандраўская, імя якой носіць Камерная зала тэатра. А трапіла опера ў наш край яшчэ ў канцы XIX стагоддзя: у выкананні расійскай гастрольнай трупы яе змаглі паглядзець жыхары Магілёва.

Цяперашняя пастаноўка — ажно восьмая. У дзень народзінаў тэатра галоўную партыю выканала маладая французска-мараканская спявачка Аліма Мамдзі — салістка Вялікага тэатра Жэневы, уганараваная тытуламі “Опернае адкрыццё” і “Малады оперны талент-2013”. Але ёсць і “беларуская Кармэн”, вядомая ці не ва ўсім свеце — знакамітая салістка нашага тэатра Аксана Волкава. Калісьці ў гэтай партыі выступала народная артыстка Беларусі Наталля Руднева, якая цяпер выкладае ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі.

Заканчэнне — на старонцы 3.

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ “КУЛЬТУРА” ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце “Белпошты” (пункт “Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі”).

“Танец ветру” над Браславам

26 — 27 мая ў Браславе мае адбыцца Міжнароднае свята традыцыйнай культуры “Браслаўскія зарніцы”. Да яго арганізацыі спрычыніліся выканаўчыя камітэты Браслаўскага раёна і Віцебскай вобласці, а таксама Міністэрства культуры краіны.

Браслаўскія азёры, якія самі ёсць шэдэўр прыроды, заўжды вабілі людзей, чухлых да прыгажосці. І фестываль, што праходзіць на гэтай зямлі, таму сведчанне. Летась ён адзначыў 50-гадовы юбілей. З 2009 года фестываль мае міжнародны статус. Свята распачнецца сёння а 17 гадзіне з урачыстага шэсця. Каля тысячы чалавек возьмуць удзел у конкурсе харавых калектываў Віцебшчыны. Адбудуцца канцэрты з удзелам прафесіяналаў і аматараў Беларусі, а таксама Расіі, Латвіі, Літвы, Эстоніі. Увечары таго ж дня на старажытным

гарадзішчы “Замкавая гара” на фэсце “Меч Брачыслава” збяруцца тыя, хто захапляецца Сярэднявеччам. Сваё бацьчанне даўняга часу грамадзе прадэманструюць клубы гістарычнай рэканструкцыі, вулічны тэатр “Гістрыён” і фолк-група “Літы Талер” з Мінска.

Заўтра адбудзецца заключны галаканцэрт і выступленне ганаровых гасцей фестывалю — Тэатра народнай песні і танца Смаленскага дзяржаўнага інстытута мастацтваў. Як мае быць на свяце, удзельнікаў і гасцей чакае кірмаш, дзе можна набыць і гародніну з садавінай, і прылады для працы і побыту, і аздобу для хаты. Выставу-продаж наладзяць на свяце і прадпрыемствы Браслаўшчыны.

А на развітанне неба над Браславам упрыгожаць паветраныя змеі — гэтыя кондукоры маюць пэўны назву “Танец ветру”. Адбудзецца ён на беразе возера Дрывяты.

K

У Нацыянальнага цэнтра сучасных мастацтваў новы дырэктар — мастак Сяргей Крыштаповіч. На працу ён афіцыйна заступіў напрыканцы мінулага тыдня. Часу на тое, каб скласці падрабязную праграму дзейнасці цэнтра, зразумела, не было. Так што на прэс-канферэнцыі 23 мая гаворка ішла не столькі пра рабочую канкрэтыку, колькі пра тыя прынцыпы, якімі дырэктар і ягоная каманда будуць кіравацца дзеля таго, каб творчыя акцыі НЦСМ мелі большы грамадскі розгалас і уплыў на культурны працэс. Каб статус нацыянальнага рэальна адпавядаў маштабу дзейнасці цэнтра.

Адпавядаць статусу “Нацыянальны”...

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ / Фота аўтара

Але першая пытанне, якое прагучала на прэс-канферэнцыі, было вельмі канкрэтным: можа, варта скараціць час работы пляцовак цэнтра такім чынам, каб людзі, ідучы ўвечары з працы, паспявалі і выставы паглядзець? Спадар Сяргей адказаў, што над гэтым, безумоўна, варта падумаць. Зыходна выставы, якія тут ладзіліся, маглі зацікавіць хіба досыць вузкае кола глядачоў, так ці інакш задзейнічаных у мастацтве. Такія заўжды знойдуць час наведаць выставы. Сёння ж, калі цэнтр адбыўся як чынік культурнай прасторы, пашырылася і ягоная аўдыторыя за кошт асоб, у якіх цяга да мастацтва выяўлена не так выразна. Гэтую акалічнасць трэба браць да ўвагі і ісці людзям насустрач.

Адзначыўшы, што экспазіцыі цэнтра сёння маюць

камерны характар, спадар Крыштаповіч выказаў спадзяванне, што цэнтр з часам тэрытарыяльна пашырыцца і будзе здольны пазнаёміць грамаду з тымі мастацкімі з’явамі, праектамі і творами, якія ў існыя залы проста не ўплішчыш.

На думку спадара Сяргея, мастацтва — найважнейшы чынік нашай нацыянальнай ідэнтычнасці, якую мы мусім сцвердзіць на глабальным узроўні. Гэта мэта, дарэчы, дэклараваная і кіраўніцтвам краіны. Сцвярджаем жа мы свой імідж і праз сучаснасць, і праз гісторыю. Сяргей Крыштаповіч лічыць, што даўно пара давесці блізкаму і далёкаму замежжы беларускі характар Віцебскага авангарду 1920-х гадоў, які некаторыя з нашых суседзяў ставяць пад сумнеў. У справе абароны сваёй гістарычнай спадчыны нам варта дзейнічаць больш рашуча, перакананы ён. Авангард таго часу Сяргей Крыштаповіч

Сяргей Крыштаповіч.

назвае “касмичным” і вельмі сугучным нашай рэчаіснасці. На ягоную думку, сэнс творчасці Шагалі і Малевіча насамрэч адкрываецца нам толькі сёння.

Як кожны мастак, спадар Сяргей мае сваю каштоўнасць, але як дырэктар Нацыянальнага цэнтра будзе падтрымліваць кожны творчы імпульс, карысны для культурніцкай справы. На яго думку, беларускі мастак сёння валодаюць тым творчым патэнцыялам, з якім можна заваёваць свет, а для пачатку — блізкае замежжа. Цэнтр будзе і надалей шчыльна супрацоўнічаць з прыватнымі спонсарамі і замежнымі амбасадарамі, найперш — дзеля абмену выставамі.

Дырэктар цэнтра хацеў бы бачыць сябе ў коле аднадумцаў. Гаворка ідзе не толькі пра штатных супрацоўнікаў, але і пра гіпатэтычную грамадскую кансультацыйна-экспертную раду пры НЦСМ, якую б складалі асобы, неаб’якавыя да

стану і перспектывы нашага мастацтва. Спадар Крыштаповіч, у прыватнасці, прапанаваў увайсці ў склад рады скульптару Канстанціну Селіханаву і мастаку па тэкстылі Але Непачыловіч, каб прадстаўляць інтарэсы сваіх творчых цехаў.

Новы кіраўнік настроены на тое, што яму давядзецца вырашаць няпростую задачу: ва ўмовах новых хваляў аптымізацыі дамагацца пашырэння штату цэнтра, бо гэта неабходна для выканання амбіцыйных задач.

Дырэктар лічыць, што на экспазіцыйных плошчах цэнтра не варта рабіць выставы, якія доўжыліся б больш за два тыдні. Хуткая ратацыя экспазіцый паспрыяе таму, каб беларускае і замежнае мастацтва было прадстаўлена як мага шырэй.

Напрыканцы гутаркі Сяргей Крыштаповіч выказаў меркаванне, што цэнтр мае сэнс працаваць з усім абшарам сучаснага беларускага мастацтва, а не засяроджвацца выключна на пэўных яго феноменах.

K

Мінулы тыдзень быў для Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра юбілейным. “Нам — 130!” — ганарліва пазначалася ў афішы, якая запрашала на святочную вечарыну “Тэатр — жыццё! Жыццё — тэатр!” і тры паказы падрыхтаванага да ўрачыстасцяў прэм’ернага спектакля “Таямніца старой ратушы”.

У фае разгарнулася незвычайная выстава Алы Веліканавай, дзе большую частку склалі партрэты артыстаў — не фатаграфічныя ці маляваныя, а... вышытыя. Мы ж, вышываючы літарамі, вырашылі раскрыць некаторыя таямніцы самага тэатра — будынка і трупы.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Тое, што тэатр будаваўся на ахвяраванні саміх гараджан, ведаюць усе. Але не кожны чуў, што ўзорам для ўнутранага аздаблення, як адзначаў у сваіх публікацыях тэатразнаўца Вячас-

лаў Грыбайла, стаў адзін з тэатраў Варшавы. Затое многія памятаюць, як доўгія дзевяць гадоў будынак рэканструяваўся, прычым пачаўся рамонт у адным тысячагоддзі, а завяршыўся — у другім. Але ж гісторыя будынка і гісторыя ўласна тэатра, пад якім мы

Лабірынты лёсу Магілёўскага тэатра

разумеем трупы, — дзве розныя таямніцы, гэтакі заблытаны “закручаны” дэтэктыв. Мяркуйце самі!

Новая сцэна адкрывалася аматарскім спектаклем — дарэчы, акурат у дзень пяцігоддзя каранавання Аляксандра III (як бачыце, так званыя “дацкія” традыцыі, а менавіта прымеркаванне значных падзей да пэўных датаў-гадавін, нарадзіліся даўно). Доўгі час тэатр працаваў як сцэнічная пляцоўка, адкрытая для гастроляў антрэпрыз. І толькі ў 1929-м тут была створана пастаянная трупа — на базе ранейшай

антрэпрызнай, якую ўзначальваў Уладзімір Кумельскі.

Вось адсюль і пачынаюцца прыгоды! Памятаеце, нядаўна Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Максіма Горкага святаваў 90-годдзе? Дык вось: ён узрос на плячах той магілёўскай трупы, якая пасля сталічных гастроляў стала рэспубліканскай, кватаравала не толькі ў Магілёве, але і ў Бабруйску, з 1945-га — у Гродне, а ў 1947-м атрымала, нарэшце, цяперашні мінскі адрас. Раней так заўсёды было. Што добрага з’явіцца ў рэгіёнах — адрозны прыса-

бечвае Мінск. А што ў Мінску лепшага — у Маскву, як і з іншых саюзных рэспублік.

Далейшыя пераўвасабленні — яшчэ больш заблытаныя. У канцы 1945-га ў Магілёўскі абласны перайменавалі былы Гомельскі, які не меў свайго будынка. А ў 1949-м — расфарміравалі, узмацніўшы артыстамі Брэсцкі абласны. Будынак зноў стаў гэтакім “сцэнічным гатэлем”, адкрытым для гатраляў-гасцей. І толькі ў 1954-м там канчаткова з’явілася свая трупа. “Новы” Магілёўскі абласны тэатр сфарміраваўся з некалькіх аматарскіх гуртоў (тэатраў працоўнай і калгаснай моладзі), якія, у сваю чаргу, таксама перажылі шэраг пераходаў-пераездаў-перайменаванняў.

У выніку, “продкам” Магілёўскага тэатра (не будынка, а трупы) сталі: калектыв з Пінска, які сфарміраваўся ў Барысаве і адным часам працаваў у Заслаўі, і калектыв з Мазыра, які працаваў у Пінску. Вы яшчэ не заблыталіся, хто каму і кім прыходзіцца? Галоўнае, што ўсе — сваякі, а далёкія ці блізкія — не так і важна. Бо любы юбілей — нагода не толькі ўгадаць

гістарычнае мінулае, але і падсумаваць цяперашнія дасягненні.

Сучасны Магілёўскі драматычны тэатр асацыюецца не столькі з будынкам, колькі з Міжнародным тэатральным форумам “M@rt.кантакт”. З дырэктарам Андрэем Новікавым, які вядзе тэатральны і фестывальны караблі правільным курсам. З мастацкім кіраўніком і галоўным рэжысёрам Саўлюсам Варнасам, прыход якога працягнуў лепшыя авангардныя традыцыі тэатра, звязаныя з імёнамі Юрыя Міроненкі і Валерыя Маслюка, узбагаціў рэпертуар элітнымі фестывальнымі спектаклямі — іншымі словамі, надаў тэатру адметнае творчае аблічча, куды больш прыцягальнае, чым у многіх сталічных калектываў. Таму не дзіва, што святкуючы ўнушальны юбілей, так і хочацца адкінуць нулік, параўнаўшы тэатр з падлеткам, які хаця і перажывае складанасці “пераходнага ўзросту” (у рэпертуарных тэатрах такі стан — звыклі), ды ўжо намагаецца перспектывы шлях.

Шлях у бок Мастацтва, творчай індывідуальнасці і майстэрства.

K

Газета **КУЛЬТУРА** ШТОТДЕНЬВА ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года. Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Ілья Васільевіч СВІРЫН; **намеснік галоўнага рэдактара** — Вераніка МОЛАКАВА; **адказны сакратар** — Юрыі КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў**: Надзея БУНЦЭВІЧ, Яўген РАГІН; **агладальнікі рэдакцыі**: Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ, Іна НАРКЕВІЧ, Настасся ПАНКРАТАВА, Геннадзь СІВОХІН, Юрыі ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльныя карэспандэнты**: Пётр ВАСІЛЕЎСКИ, Алег КЛІМАУ; **карэспандэнт** — Ганна ШАРКО; **фотакарэспандэнт** — Сяргей ЖДАНОВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталія ШВАД; **карэктар** — Таццяна ПАШЭНЬКА.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны аддзел: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыя выдавецкага ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”.

Дырэктар — СЛАБОДЗІЧ Ірына Аляксееўна; **першы намеснік дырэктара** — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Прыёмная: (017) 334 57 41. 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэзюмуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.

© “Культура”, 2018. Наклад 3 875. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друку 25.05.2018 у 18.00. Замова 1773. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Вялікі тэатр — гэта не толькі аркестр, дырыжор, артысты оперы і балета. Гэта яшчэ і тыя людзі, якія робяць немалы ўнёсак у стварэнне спектакляў, але заўсёды застаюцца ў цені. “К” вырашыла распавесці менавіта пра такіх шчырых патрыётаў сваёй справы.

Наталля ХАРАБРОВА, начальнік касцюмернага цэха:

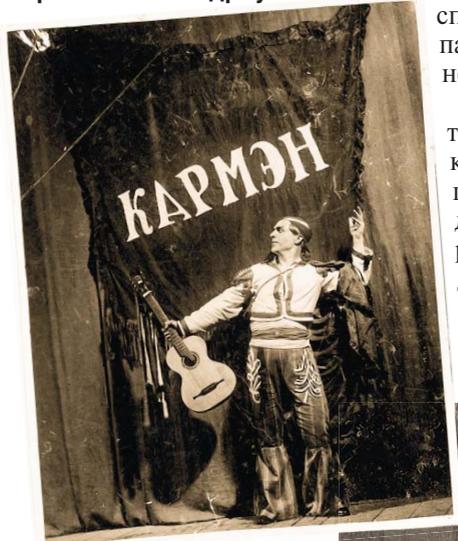
“НЕ МАГУ ЖЫЦЬ БЕЗ ТЭАТРА!”

Прафесію я выбрала, калі мне было пяць гадоў. Мае бацькі ўпершыню павялі мяне на балет — “Эсмеральду” Цэзара Пуні. Не самы дзіцячы спектакль, але я адразу ім “захварэла”. Спрабавала дома паўтарыць убачаныя рухі.

Праўда, мае бацькі зусім не былі радыя майму захапленню. Тата — ва-

Першая беларуская Кармэн — Ларыса Александройская.

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

— Няма такой уладальніцы мецца-сапрана, — гаворыць Наталля Аляксандраўна, — якая б не марыла праспяваць Кармэн. Але ў першай пастаноўцы, дзе я ўдзельнічала (для тэатра яна пятая), мне не надта пашанцавала. Малады амбіцыйны рэжысёр Вячаслаў Цюпа імкнуўся зрабіць усё “не так, як у Бізэ”: героі былі ў клетках, Кармэн паміралі ад рукі Мікаэлы —

Са службовага ўваходу

енны, мама — лекар... Яны спадзяваліся, што “хвароба” з часам пройдзе. Але не! Праз нейкі час я ўсё ж такі змагла ўгаварыць іх, каб яны даведаліся, якім чынам можна паступіць у балетную вучэльню. І выявілася, што я спазнілася на цэлы год. Дома я, вядома ж, закаціла істэрыку!

Маці ўсё ж вырашыла мяне туды адвесці. Тады вучэльня знаходзілася ў сценах Вялікага тэатра. У той год, калі я паступала, конкурс быў недзе адзін да пяці! Пасля таго, як мама пабачыла заплаканых дзяцей, якія выходзяць з класа, яна спадзявалася толькі на адно: каб мяне ўзялі. І гэта адбылося! Мне давалося стаць двагадніцай і зноў пайсці ў чацвёрты клас. Гэта быў 1959 год.

Першы балет, у якім я танцавала — “Сцежкаю

грому” Кара Караева. Мы там увасаблялі цемнаскурых дзяцей. Нас грміравалі марылкай і апраналі кучаравыя парыкі.

Стаць вядучай балерынай мне было не наканавана. Магчыма, задаткі ў мяне былі, але... так склаўся лёс. Скончыўшы вучобу і адпрацаваўшы год у тэатры, я паехала да сястры ў Ленінград, каб паспрабаваць свае сілы ў ваганаўскім вучылішчы (цяпер Акадэмія рускага балета імя А.Я. Ваганавай — І.К.). Восенню мне прыйшоў выклік на стажыроўку. Але мая педагог папрасіла яшчэ год папрацаваць у тэатры.

За гэты час я выйшла замуж і нарадзіла дзіця. На жаль, шанцам, які ў мяне быў, не скарысталася. Ці шкадуеце? Напэўна, не. Бо ў мяне ёсць сям’я. Усё здарылася так, як і павінна.

Фота Паўла БАСА

Калі б я не працавала ў тэатры, то, напэўна, не змагла б убачыць усяго таго, што мне давалося. Дзякуючы сваёй прафесіі, я паспела аб’ездзіць палову свету, папрацаваць з цікавымі харэографамі. У 1970-я гады было праблематычна выехаць за мяжу, і мы адчувалі сябе

першаадкрывальнікамі. Нам было цікава прадстаўляць сваю радзіму, пра якую тады мала хто ведаў. Куды б мы ні прыязджалі, у нас заўсёды пытаўся, дзе знаходзіцца Беларусь.

Адпрацаваўшы 20 гадоў балерынай, я зразумела, што справа ідзе да завяршэння маёй кар’еры. Калі ў тэатры праходзіць усё тваё жыццё, пакідаць яго страшна. Ды і незразумела, куды ісці. Цяпер шмат моладзі, якая працуе ў тэатры, паралельна недзе вучыцца. У нас такой магчымасці не было.

Мне прапанавалі вакансію спартыўнага харэографа. Папрацавала два месяцы — і зразумела, што не маё. Моцна сумавала па Вялікім. Гатова была працаваць кім заўгодна — абы толькі вярнуцца ў родныя сцены.

Аднойчы мне патэлефанаваў загадчык пастановачнай часткі: “Ёсць вакансія ў жывапісным цэху”. Ужо ніхто, напэўна, не ўспомніць, як я выходзіла на сцэну і падфарбоўвала дэкарацыі. Год так адпрацавала, а потым вызвалілася месца ў касцюмераў. Праз чатыры гады я стала начальнікам касцюмернага цэха.

Было вельмі боязна, бо я на той момант яшчэ не ведала да канца, як там што ўладкавана. Ды і памяць патрэбна феноменальная: у тэатры захоўваецца больш за сорак тысяч касцюмаў. Ты мусіш усе іх ведаць і за ўсё адказваць. Тады ў цэху працавала 15 чалавек. Цяпер 26, і сярод іх — тры былыя спявачкі і восем балерын! Людзі, з якімі я разам вырасла.

Заканчэнне — на старонцы 6.

Вялікі!

нявесты Хазэ, а той у роспачы тыцкаў ножычкам у насавачку. Памятаю, як рэжысёр мне даводзіў: “Кармэн смяротна баіцца Хазэ!” А як гэта перадаць, калі ў музыцы — усё наадварот? Дый спявалася опера па-руску, а тэкст не схаваеш.

Я адчувала тая “нестыкоўкі”, яны перашкаджалі мне дасягнуць сапраўднай свабоды выканання. Але праз некаторы час, у сваёй другой

версіі, Цюра многае перагледзеў, перарабіў, наблізіў да кампазітарскай задумы — і я палюбіла гэтую партыю. Сёння вельмі шкадуеце хіба пра тое, што не давалося спяваць яе на гастролях — не нашага тэатра, бо такое было, а ў якім-небудзь іншым, у “чужой” пастаноўцы. Не, прапановы ўзніклі! Але я адмаўлялася. Разумеце, у Кармэн, як ні ў адной іншай герані, павінна быць сапраўдная свабода сцэнічных паводзінаў. Дзесьці — добра падрыхтаваная, дзесьці — імпульсіўна-імпрывізацыйная. А такое магчыма толькі тады, калі ты цалкам разумееш свайго персанажа.

Я доўга думала над сваёй Кармэн: чаму яна так

лёгка здраджвае партнёрам? Чаму так жорстка і безапеляцыйна кідае Хазэ? А ён жа дзеля яе развітаўся з ваеннай кар’ерай — можна сказаць, перакрэсліў сваё жыццё. І я зразумела: Кармэн — моцная жанчына, але шукае мацнейшага за сябе. Хазэ ўявіўся ёй такім: ён адзіны не звяртаў увагі на яе флірт. Але пазней яна ўцяміла, што ён не той, хто ёй трэба. Іншая справа — тарэадор Эскамільё: той не баіцца нічога, нават смерці, як не баіцца яе і Кармэн. Але, на жаль, мне не прапаноўвалі праспяваць у такой “класічнай”, традыцыйнай пастаноўцы, дзе на першым плане былі б не эксперыментальныя рэ-

Наталля Руднева.

жысёрскія ідэі “ўразрэз” з музыкай, а псіхалогія герояў, якая і дыктуе іх сцэнічныя паводзіны.

Псіхалагічна дакладным быў спектакль Маргарыты Ізворска-Елізар’вай, але на той час я ўжо выйшла з узросту сваёй герані. Так што, як гэта ні здзіўна, маёй улюбёнай Кармэн сталася тая, якая была ў другім спектаклі Цюпы — “з дошкамі”, як называлі тую пастаноўку. Кампазітар Сяргей Кар’тэс — тагачасны дырэктар і мастацкі кіраўнік Беларускай оперы, пры якім нашы оперныя спектаклі ўпершыню пабывалі ў Еўропе, — паставіў задачу зрабіць спектакль так, каб яго можна было без асаблівых цяжкасцяў вывозіць у замежжа. Таму на сцэне былі разборныя фанерныя шчыты, што складаліся

ў розныя канфігурацыі і тым самым умоўна змянялі месца дзеяння. Але пры такой сімпласці знешняга ўбрання нішто не адцягвала глядачоў ад салістаў, мы нязменна былі на першым плане. Опера ішла на мове арыгінала — па-французску, а бягучага радка з перакладам на той час не было. І мы павінны былі праз спевы, рухі, эмацыйны стан данесці да публікі сэнс. Вось што было галоўным! І гэта — цікава.

Слухаючы суразмоўцу, я раптам задумалася пра сімваліку лічбаў. Цяперашняя “Кармэн” — восьмая. Наталля Руднева ўпершыню спявала ў пятай. Дзве гэтыя лічбы разам — 85-годдзе тэатра. Паводле логікі, да 90-годдзя павінна з’явіцца дзевятая “Кармэн”?

Афіша і фота “Кармэн” 1933 года.

Прамінула чарговая Ноч музеяў. Штогадовая акцыя, якая збірае мноства тых, якія ў звычайныя дні і не падумаюць наведаць гэтыя культурныя ўстановы. Акцыя, у якой музеі — часта насуперак і сваім шэрым будням, і нават самой першапачатковай ідэі “Ночы музеяў” — ператвараюцца ў пляцоўкі для карнавалу. Такім чынам яны спрабуюць завабіць да сябе наведвальнікаў ды, калі ўсміхнецца ўдача, зарабіць грошай. Перафразуючы вядомую прымаўку, адна ноч цэлы год корміць.

Генадзь ВОХІН /
Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

НОЧ... НЕ ТОЛЬКІ МУЗЕЯЎ

Сёлета Ноч музеяў у Мінску была, магчыма, самай масавай па колькасці ўдзельнікаў (але, адзначым, не глядачоў). Да акцыі далучыліся не толькі дзяржаўныя ўстановы са сваімі філіяламі, але і шмат якія галерэі ды камерцыйныя квазімузейныя ўстановы. І нават — зусім немзейныя. Скажам, мінскі планетарый праводзіў ноч адкрытых дзвярэй, калі кожны ахвотны — прытым, абсалютна бясплатна! — змог наведаць яго абсерваторыю і паглядзець на далёкія зоры. А сетка кінатэатраў Silver Screen адзначылася дэманстрацыяй фільмаў пра вядомых мастакоў.

Хача для справядлівасці трэба адзначыць, што ў “шырокім” разуменні тэрміна “музей”, прапанаваным Міжнароднай радай ICOM, у яго трапляюць і планетарый, і батанічныя сады, і шмат што яшчэ. Таму... уласна, чаму б і не?

Але, з іншага боку, гэтая Ноч музеяў была, напэўна, і самая “немасавая” — калі меркаваць не па колькасці ўдзельнікаў, а па колькасці наведвальнікаў. Вялізных чэргаў сёлета асабліва і не назіралася. Вядома, такое суб’ектыўнае ўражанне магло скласціся праз большую колькасць арт-пляцовак, якія “расцягнулі” публіку

паміж сабой. І гэтая тэндэнцыя ўжо захоўваецца не першы год — апантаных вандроўнікаў з музеяў ў музей становіцца ўсё менш і менш. Думаецца, віной таму сталі не толькі даволі дарагія ўваходныя білеты. Самі па сабе праграмы, якія прапануюць музейныя арттрэгеры, ужо “не чапляюць” так, як раней.

Магчыма, людзям трохі надакучыў фармат, які з году ў год паўтараецца. Каб здзіўляць і ўражваць, трэба кожнага разу павялічваць напругу і атрактыўнасць імпрэзы, але музеі на такое апрыёры не здатныя, бо гэта — зусім не іх профіль. Там-сям пасля наведвання застаецца паслямак “самадзелкіных”... І нават модны квэст, які сёлета прысутнічае ў той ці іншай форме ледзь не ў кожным другім музеі (у трэцім — дакладна), не здатны выратаваць сітуацыю. Магчыма, гэта і добра, бо музеі — не квэстэнарыумы.

У выніку ж складваецца сітуацыя, калі ўзрослая канкурэнцыя на “рынку паслуг” спрыяе толькі большай разасобленасці паміж удзельнікамі акцыі. Кожны спрабуе перацягнуць увагу — а, значыцца, наведвальніка і грошы — на сябе. У выніку, такі падыход становіцца згубным для ўсіх.

Таму, магчыма, варта было б наадварот падумаць пра арганізацыю сумеснай работы, што ў галіне культурных індустрыяў і крааўтыўных тэхналогій цяпер модна называць калабарацыяй.

Музейны аўтобус, які стварае арт-зону

Вівальдзі ў заводскім цэху. Выступае капэла “Санорус”.

КУЛЬТУРНАЯ КАЛАБАРАЦЫЯ

Першая яе пераканаўчая спроба была зроблена акурат сёлета — што, напэўна, увойдзе ў гісторыю Ночы музеяў. Як нярэдка бывае, ініцыятарам новага для нас пачыну выступіў Мемарыяльны музей-майстэрня Заіра Азгура. Больш за тое, гэта была не проста калабарацыя з “калегамі па цэху”, а цікавы і варты пераймання прыклад дзяржаўна-прыватнага супрацоўніцтва.

Акцыя X-CHANGE аб’яднала чатыры пляцоўкі: сам музей-ініцыятар, незалежную культурную прастору “Корпус”, а таксама афіяваныя з “Белгазпрамбанкам” галерэю “Арт-Беларусь” і культурны інкубатар Ок 16. Пад агульнай шапкай у рамках Ночы музеяў быў запланаваны абмен досведам работы з мастацтвам і пераадоленне меж аўтрадыцый і стыляў дзеля стварэння новай культурнай прасторы.

Пры тым, прасторы не толькі віртуальнай, але і фізічнай. Хача ўсе чатыры пляцоўкі размешчаны адносна

Мастак Bazinato прылюдна стварае чарговы шэдэўр.

недалёка ад адной — іх лёгка можна паставіць цугам на карце горада і ў няспешным мацыёне наведаць па чарзе, — для наведвальнікаў быў запушчаны адмысловы музейны аўтобус, які злучыў месцы дзеяння ў агульную начную арт-зону. Зусім як калісьці на модных рэйвах дзевяностых...

Агульную ідэю “культурнага абмену” кожная з прастораў раскрыла ва ўласнай менавіта ёй манеры. У абшарпаных заводскіх цэхах на Кастрычніцкай, 16 танчылі “Лебядзінае возера” і выконвалі Вівальдзі. У музейных залах на Азгура, 8 можна было паглядзець му-

зычныя перформансы і кантэмпарары-балет. Прастора “Корпус” напоўніла ноч бльшыным арт-рынкам пад музычную экскурсію-імправізацыю “тут і цяпер”, а галерэя “Арт-Беларусь” — лікбез-лекцыямі і майстар-класамі па сучасным мастацтве.

ПА-ЗА ЗОНАЙ КАМФОРТУ

Як адзначыў сукуратар праекта, старшы навуковы супрацоўнік Мемарыяльнага музея-майстэрні Зміцер Міхееў, культурная калабарацыя ў фармаце арт-клас-тараў — гэта ўжо даўно нават

не мэйнстрым, а жыццёвая неабходнасць:

— Гэта спроба стварыць новую культурную супольнасць. Натуральна, за адну ноч яе не створыш, але... Можна атрымаць значны досвед, які здатны прадэманстраваць, што можа зрабіць у плане прасоўвання сучасных культурных індустрыяў дзяржаўная ўстанова разам з нездзяржаўнымі. Мы ўжо супрацоўнічаем не першы год і з Гошам Заборскім з Ок 16, і з Аляксандрам Багданавым з “Корпуса”: музей ладзіў з імі супольныя праекты яшчэ да таго, як яны ўзначалілі ўласныя пляцоўкі. А цяпер у нас з’явілася ідэя арганізаваць

А бабулька — амаль сапраўдная!

У большасці нашых музеяў цішыня парушаецца толькі з нагоды нейкіх акцый кшталту адпаведнай ночы. Ды, як падаецца, варта імкнуцца захапіць наведвальніка за жывое і ў буднія дні. Пра тое, як гэта зрабіць, сёння задумваюцца музейшчыкі ўсяго свету.

У Гарадскім музеі Хельсінкі.

Надзея БУНЦЭВІЧ /
Фота Руслана АНАНЬЕВА

Будучы ў Стакгольме, зайшла ў Музей Сярэднявечча — дарэчы, бясплатны, як і многія музеі Швецыі. Ён узнік, можна сказаць, выпадкова: збіраліся будаваць падземную паркоўку, але натрапілі на археалагічныя знаходкі. Уласна “музейных каштоўнасцяў”, якія павінны захоўвацца пры пэўных умовах (і якія, зразумела, нельга чапаць) тут няшмат. Але асабіста вас, да прыкладу, хвалююць чарапкі-абломкі-рэшткі, што знаходзяцца пад шклом? А вашых дзяцей?

Згаданы музей вабіць іншым: ён стварае саму атмасферу. Дазваляе, бы на машыне часу, перанесціся ў далёкую ад нас эпоху і пабываць у сярэднявечным горадзе, насе-

леным жыхарамі. Ніякіх асобных пакояў — вялізны “ангар”, падзелены на зоны. Набліжаючыся да чарговага аб’екта, ты яго не толькі бачыш, але і чуеш: праз царкоўныя песня-певы, выццё ветру, цокат капытоў, бразганне зброі. Чалавечыя фігуры і прадметы побыту выглядаюць настолькі натуральна, што ў нейкі момант я канчаткова страціла адчуванне рэальнасці.

У тым музеі я сустрэла толькі адзін забараняльны

надпіс: над сталом унутры цаглянага дома, куды можна ўваходзіць (зразумела, гэты будынак — “навадзел”, але цалкам “у стылі” даўніны) былі намалеваны перакрэсленыя міска ды кубак: маўляў, просьба тут не бяседнічаць.

Экскурсаводаў і арміі ахоўнікаў — таксама няма. Пры жаданні вы можаце скарыстацца навушнікамі з аўдыёгідам, але і без таго перад вамі — “ажыўлены” падручнік гісторыі, вывучаць які зусім не сумна.

калабарыццо ўжо ў новым фармаце — не з асобнымі культуртрэгерамі, а менавіта з незалежнымі культурнымі інстытуцыямі. На нашу думку, гэта можа даць шмат карыснага і новага досведу.

І сапраўды, нейкія рэчы арганізацыйна прасцей можна рэалізаваць, калі партнёрам выступае дзяржаўная структура — скажам, усе належныя ўзгадненні ў мясцовай адміністрацыі адбываюцца значна хутчэй. З другога боку, ёсць і тыя пытанні, якія лягчэй вырашаць менавіта прыватнікам.

— Маючы сур'езныя абмежаванні ў выкарыстанні бюджэтных сродкаў і жорсткі кантроль за гэтым, мы не заўжды можам, скажам, аператыўна правесці вылату. А для нашых прыватных партнёраў гэта не прабле-

Сапраўды, адна справа — прыдумаць супольны праект, а зусім іншая — яго рэалізаваць. Калі даходзіць да размеркавання абавязкаў — хто што робіць, хто за што і колькі плаціць, — на гэтым этапе часта пачынаюцца непаразуменні і крыўды. Калі ж надыходзіць час дзяліць прыбыткі — вядома, у выпадку іх атрымання — то можна назаўжды пасварыцца з ужо былымі партнёрамі.

Як тлумачыць музейны куратар, у гэтым сапраўды палягаюць шматлікія цяжкасці ў супрацы не толькі з прыватнымі, але нават і з дзяржаўнымі ўстановамі, бо механізмы сумеснай работы абсалютна не распрацаваныя.

— Так, усе юрыдычныя аспекты належна прапісаны, але часта не хапае

практыкі іх выкарыстання, і гэта можа значна затармазіць увесь працэс, — лічыць Зміцер Міхееў. — Але хача любая такая спроба калабарыцы — гэта выйсце з зоны камфорту, у якой можна было б спакойна сядзець і “кляпаць” штосьці звычайнае, мы свядома ідзем на рызыку. Гэты сімбіёз неабходны для таго, каб прапанаваць нешта маштабнае, нейкі абсалютна новы культурны прадукт.

АПЕКЧЫСЯ, АЛЕ НЕ СПЫНЯЦЬ РУХ

— І мы самі, і Ок 16, і “Корпус” штодня ствараюць нешта новае ў культурным жыцці, але наша супольная Ноч музеяў — гэта своеасаблівы маніфест пра тое, што можна рабіць гэта разам — а значыць, куды мацней і цікавей, — перакананы спадар Міхееў. — Музей Азгура мае даволі багаты досвед супрацоўніцтва з самымі рознымі структурамі — узяць хача б той жа Міжнародны орен-аіг фестываль нямога кіно і жывой музыкі “Кінематограф”, які сёлета ўжо шосты год запар будзе праводзіцца на нашым пад-

ворку супольна з праектам Cinemascope і Асацыяцыяй маладых беларускіх кампазітараў. Але нельга спыняцца на чымсьці адным, каб паступова не дэградаваць. Увесь час патрэбны рух! Нават калі мы дзесьці і абпальваемся, гэта ўсё адно дае карысны досвед. Прынамсі, у нас такі падыход.

Сапраўды, “апекчыся” на ніве дзяржаўна-прыватнага супрацоўніцтва можна лёгка. Скажам, гэта тычыцца тых жа юрыдычных нюансаў. Нарматыўная база існуе, але дасканалая часта папросту не ведаюць — асабліва “прыватнікі”, якія толькі пачынаюць сваю працу ў культурнай індустрыі. “К” ужо пісала пра неабходнасць стварэння метадычных дапаможнікаў і правядзення адказных семінараў (гл. № 15 за 2018).

Аднак жа і працаваць разам, насамрэч, можна. Прынамсі, досвед работы Мемарыяльнага музея-майстэрні Заіра Азгура гэта яскрава прадэманстравала. Не без цяжкасцяў і без гарантывага поспеху, але рызыкнуць і паспрабаваць можна заўжды.

Калонка рэдактара

Ноч і драйв ужо не тыя

Воляй лёсу падчас сёлетняй Ночы музеяў я патрапіў у Ок16 акурат у той момант, калі архітэктар і культуртрэгер Георгій Заборскі казаў у сваёй лекцыі пра агульны досвед, які ўзнікае ў свядомасці людзей дзякуючы тым ці іншым творам мастацтва, становячыся глебай для кансалідацыі. Вось як раней, калі глядацкая аўдыторыя тых ці іншых фільмаў (скажам, “Чапаеў”) вымяралася пакаленнямі. Сёння такіх культурных з'яваў ужо практычна няма: кіно ў кожнага сваё. І таму, як сцвярджае лектар, агульны досвед трэба ствараць наўмысна. Здавалася б, папулярная міжнародная акцыя — найлепшая для гэтага магчыма. Але...

Ілья СВІРЫН

Ноч музеяў ужо не тая. Яшчэ пару гадоў таму ёй быў уласцівы наплыў “няпрофільнай публікі”. Цяпер праблема адваротная і куды больш звыклая: як прывабіць аўдыторыю? Флагманам гэта асабліва не тычыцца (чарга каля Нацыянальнага мастацкага была не нашмат меншай, чым у мінулыя гады), але раней натоўпы збіраліся ці не ля кожнага музея. Цяпер ужо не.

Адсякаць “лішніх людзей” (што на пачатку завывай рабілася з дапамогай узмоцненых пастоў міліцыі, потым — дарагіх квіткаў, і ўрэшце — рафінавана-эстэцкай і наўмысна-занудлівай праграмы), сёлета не спатрэбілася наогул. “Лішнія людзі” проста не прыйшлі.

У прынцыпе, гэта вытлумачальна. У той нядаўні час, калі мы далучыліся да Ночы музеяў, на Беларусі паўсюдна адчуваўся сапраўдны голад на нестандартныя “івэнты” і проста тусоўкі. Але літаральна за апошнія гады ўсё змянілася. Прапанова стала перавышаць попыт, і “нямэтавы глядач” цяпер праводзіць той вечар у адным з бараў “на Зыбе” альбо яе адпаведніку, якія паназ'яўляліся ці не ва ўсіх буйных гарадах Беларусі.

Тым болей, некаторыя музейшчыкі вельмі па-свойму адрэагавалі на абвінавачванне ў “балаганнасці” і “папсовасці” — і сталі ўтрапёна вынаходзіць антыдот. У выніку, замест канавальнага тлуму і моцных хэдлайнераў, наведвальніку прапануецца нешта адваротнае. І яму гэта, відавочна, не падабаецца. Усё ж, як ні круці, Ноч музеяў успрымаецца нашым народам як свята. А культуралагічная лекцыя а трэцяй ночы — задавальненне так сабе.

І ў выніку Ноч музеяў рызыкуе канчаткова страціць сваю колішнюю шалёную папулярнасць ды патануць на прэстым тле розных іншых імпрэзаў. Іх асартымент у Мінску вялікі, але той самы агульны досвед яны не забяспечваюць. Хутчэй, адбываецца нейкая дысперсія і высілкаў і, адпаведна, глядацкага досведу.

Менавіта таму вельмі важная кансалідацыя высілкаў музейных і калямузейных устаноў. Але пры гэтым не менш істотна і ствараць у кожнай з іх належную крытычную масу, зграбаючы ў адну праграму як мага больш розных творчых сіл. Балазе, у Беларусі гэта магчыма: людзі мастацтва вельмі рады, калі іх кудысьці запрашаюць. І зазвычай нават не пытаюць пра гарары.

Балет і канцэрт класічнай музыкі ў пашарпаным заводскім цэху — гэта па-свойму цікава. Аднак было б вельмі здорава, каб па суседстве рабілася нешта іншае — можа, падобнае, а можа, і кантраснае. Менавіта моцная канцэнтрацыя энергіі на квадратны метр плошчы і здатная стварыць той агульны досвед, магчымаць атрымаць які прымусяць глядачоў устаць з канапаў ды барных крэслаў.

Але, канешне, найперш для гэтага трэба, каб у саміх музейшчыкаў зноў з'явілася адчуванне здоравага драйву ды пакмкненне зрабіць у гэтую ноч нешта сапраўды незвычайнае.

І яшчэ. Перакананы, што рана ці позна Ноч музеяў зноў стане акцыяй не камерцыйнай, а менавіта культурна-асветніцкай — як тое і было ад пачатку. Бо менавіта на гэтай ніве музейных устаноў — па-за канкурэнцыяй, і ніякі бар “на Зыбе” іх не заменіць.

Начная лекцыя ў Ок16...

ма, — тлумачыць Зміцер Міхееў. — Іншая справа, што такая сістэма можа працаваць толькі пры ўзаемным даверы.

Кожнай супольнай акцыі, ініцыяванай музей-майстэрняй, папярэдняюць даволі няпростыя і доўгія перамовы, падчас якіх усё дэталёва абмяркоўваецца. А пасля — абавязкова падпісваецца дамова паміж партнёрамі. Зміцер Міхееў перакананы, што гэты этап абмінаць не выпадае: ён важны не толькі з юрыдычнага пункту гледжання. Урэшце рэшт, пра вусныя дамовы можна альбо папросту забыцца, альбо па-рознаму іх зразумець...

Дарэчы, з якога ўзросту дзеці дапускаюцца ў музей? У Дрэздэнскай мастацкай галерэі ды ў іншых музеях Германіі, Аўстрыі, Італіі часцяком сустракалі маладыя сем'і з каліскамі ці слінг-заплечнікамі з немаўлятамі. Праўда, трох-пяцігадовым наведвальнікам там было б нецікава: не думаю, што яны нароўні з дарослымі “вывучалі” б экспазіцыю. А вось у Гарадскім музеі Хельсінкі ім спадабалася б дакладна. Туды можна прыходзіць

...і начны майстар-клас скульптара Сяргея Аганавы ў Музеі Заіра Азгура.

усёй сям'ёй ці сяброўскай кампаніяй, прычым на ўвесь дзень — і кожнаму знойдзецца справа. Бо музей — гіперінтэрактыўны.

Кожны з пакояў прысвечаны хельсінскаму гарадскому жыццю пэўнага гістарычнага перыяду. Усё можна памацаць, патрымаць, з усім пагуляцца. Муляжы адпавядаюць арыгіналу навоабмац: бульба — цвёрдая (хай і з пенапласту), рыба — крыху слізкая і больш мяккая (гумовая), хлеб — “свежы”

(з паралону). Ты здатны ўявіць сабе рыбаком, шаўцом, гандлярком, пагуляць з цацкамі ранейшых часоў, пасядзець за партамі XIX стагоддзя, папярэдне атрымаўшы заданне. Ёсць асобны пакойчык, дзе ўсё ўбачанае можна перанесці на сцэну, зладзіўшы аматарскі спектакль. Для гэтага маюцца і сцэнічныя строі, і рэквізіт, і пальчыкавыя лялькі.

Зазірнуўшы ў чарговы пакой і ўбачыўшы там сталага веку жанчыну за вяжаннем, аўтаматычна прашую прабачэння: пэўна, я выпадкова патрапіла ў кабінет супрацоўнікаў. І чую ў адказ на ламаю рускай: заходзьце, калі ласка, у госці да бабулі. Тыповы інтэр'ер сярэдзіны мінулага стагоддзя з абавязковай шафай-сценкай і маленькім “пузатым” чорна-белым тэлевізарам “аздоблены” адпаведна выгляду супрацоўніцай. Яна і казку

можа распавесці (на некалькіх мовах), і паразмаўляць з малечай бы родная, і гарбатай пачаставаць.

На апошнім паверсе — гарадская культура сучаснасці, дзе ўвекавечаны музычныя гурты перыяду міленіуму. Націснуўшы на адпаведную кнопку, можна паслухаць іх кампазіцыі.

Не менш яркім маім уражаннем стала інтэрактыўная гістарычная карта Хельсінкі. Спачатку яна амаль пустая, але вектар часу няўмольна паўзе злева направа, “чысты аркуш” пачынае напуўняцца датамі, малюнкамі, графікамі — за пару хвілін ты ўвачавідкі пражываеш некалькі стагоддзяў. Ёмістыя карцінкі-сімвалы з датамі надоўга ўразаюцца ў памяць. І не хацеў бы, ды гісторыю горада вывучыш! Адпаведна, крэатыўны падыход у музеі магчымы не толькі ў пэўныя даты.

Са службовага ўваходу

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

Працаваць стала складаней, бо мы выпускаем у сезон шмат спектакляў. Толькі 70 ідуць у рэпертуары, а яшчэ больш тых, якія ўжо зніклі з праграмы, але касцюмы да іх захоўваюцца.

У вольны час зазіраю на балет. Часам узгадваю пра тое, як сама танцавала на гэтай сцэне. Шмат каму з балерын падказваю, як той ці іншы рух зрабіць лепш.

Лаўлю сябе на думцы, што калі некаторы час адсутнічаю ў тэатры, а потым вяртаюся і чую класічную музыку — душа пераварочваецца.

Тацяна БАЙДАЛАВА,
мастак-скульптар:

**“МЭБЛЮ Ў КВАТЭРЫ
РАСТАЎЛЯЮ
ЯК ДЭКАРАЦЫІ”**

Фота Міхайла НЕСЦЕРАВА

У дзяцінстве я ўвесь час сніла сон, у якім я спускаюся па белаю мармуровай лесвіцы. Тады я не ведала, што ён стане рэальнасцю.

Мне здаецца, мая праца сама мяне абрала. Памятаю, калі вучылася ў шостым класе, сцягнула ў мамы вясельную сукенку і зрабіла з яе касцюм снягуркі. Уяўляецца, да мяне прыехалі з раённага Дома культуры, каб узяць яго напраткат!

З 14 гадоў я вучылася ў Бабруйскім дзяржаўным каледжы па спецыяльнасці “дэкарацыяна-прыкладное мастацтва”. Там і пачала майстраваць дэкарацыі. Нават спектаклі ставіла! Урэшце, мяне заўважыла кіраўніцтва тэатра імя Дуніна-Марцінкевіча і запрасіла на працу.

У нейкі момант я зразумела, што трэба развівацца далей. І вырашыла пераехаць у Мінск. Першае, з чым сутыкнулася — пошук працы. Я доўга не магла знайсці нічога прыдатнага, пакуль адным цудоўным днём ногі быццам самі не прывялі мяне да сёмага пад’езда опернага тэатра. Я села на лаўку, каб адпачыць, і доўга глядзе-ла, як людзі заходзяць і выходзяць. Злавіла сябе на дум-

цы, што з задавальненнем бы да іх далучылася.

Не паверыце, але ў той жа вечар раздаўся тэлефонны званок, і ў мяне спыталі, ці не хачу я працаваць бутафорам у Вялікім тэатры. Калі я патрапіла ў тэатр і ўбачыла белую мармуровую лесвіцу, адразу ўспомніла пра сон з дзяцінства.

Спачатку было цяжка, страшна, слёз нямала пралілася. Але я паставіла перад сабой мэту стаць прафесіяналам. Разумела, што зама-ла добра валодаць рукамі ды інструментам — важна яшчэ і ўмець думаць, навучыцца слухаць мастака-пастаноўшчыка і працаваць з артыстамі, бо часам ты пэўныя дэталі робіш хутчэй у разліку на іх патрэбы, а не на глядацкае ўспрыняццё.

Мяне захапіла прафесія. У тэатры заўсёды ёсць вялікая канкурэнцыя. Не ўсе гатовыя да таго, што ты раптам станеш лепшым за яго. Не магу сказаць, быццам са мной хтосьці дзяліўся вопытам, калі толькі прыйшла працаваць. Я падглядала, спрабавала, эксперыментавала. Дый дасюль раблю тое самае.

Такіх умоў працы, як цяпер, у тых гадах не было. Мы туліліся ў абшарпаных падвалах са страшнымі дзвярыма. Але калі ўсе рыхтавалі прэм’еру, то яе дзень становіўся сапраўдным святам. Людзей тады працавала менш, калектыў быў больш згуртаваны.

Я нават не ўспомню першы спектакль, над якім працавала. Але вельмі ярка ў памяць урэзалася падрыхтоўка да оперы “Іаланта” Пятра Чайкоўскага. Трэба было зрабіць круглыя дрэвы з залатымі яблыкамі. Я не разумела, як з металічнага шара стварыць дрэва! Яшчэ было шмат пытанняў пра залатое лісце. Гэта цяпер яго можна пайсці і купіць, а тады... Мы бралі марлю, праклейвалі яе, залацілі. Затое, калі прайшло шмат гадоў і паўстала пытанне аб аднаўленні спектакля, я была гатовая ўсё зрабіць па памяці. Нават без эскізаў.

На сёння для мяне няма складаных рэчаў. Я ўмею рабіць усё! Да прыкладу, было цікава прыдумаць для балета маскі, якія закрываюць увесь твар. Як правіла, такім не карыстаюцца, бо ў балете артысты актыўна рухаюцца, ім трэба дыхаць. Але я такую маску вынайшла! Прызнаюся вам шчыра: маскі — мая стыхія!

Я працую ў тэатры больш за 30 гадоў. Перастала запамінаць даты. Усё, што пражыта, для мяне не так важна. Мне цікава, што будзе далей. Для мяне самае страшнае — спыніцца ў самаразвіцці. Калі адчуваю, што мяняюся, то ў мяне ўсё добра.

Я аформіла больш за 80 спектакляў. Ужо нават не лічу іх. У нейкі момант прыходзіць усведамленне: няважна, колькі і чаго ты зрабіла. Важна, каб ты ад гэтага атрымлівала задавальненне.

У маёй прафесіі трэба быць універсальным спецыялістам: і ляпіць, і рэзаць, і валяць, і шыць, і вышываць, і плесці макраме... Ніколі не ведаеш, над чым прыйдзецца працаваць: гэта можа быць вялікая сяміметровая дэкарацыя або вытанчаная маска. Прафесія паглынае цябе настолькі, што ты можаш працаваць нават ноччу. А часам і зусім забываеш пра 24 гадзіны ў сутках.

Неаднойчы хацела кінуць усё. Напэўна, з-за назапашанай стомленасці. Бо ў сваю працу я ўкладаю шмат энергіі, і надыходзіць такі момант, калі яна вычэрпваецца. Некалькі разоў сыходзіла — і неўзабаве вярталася. Не ведаю, як гэта растлумачыць, але... тэатр не адпускае. Ёсць тут нейкая містыка.

Тэатр — гэта сям’я. Калі яе не будзе, усё ператворыцца ў нейкую фабрыку. Я люблю тэатр і глядача. Люблю, калі ён здзіўляецца. Дзе яшчэ можна так забыцца на тое, што цябе турбуе, як не ў тэатры? Мастацтва ўсіх робіць лепшымі.

Для мяне важна размяжоўваць працу і дом. Але я заўважаю, што мэблю ў сваёй кватэры расстаўляю як дэкарацыі. І па колерах ўсё падбіраю як для сцэны.

Ніна ІВАНКІНА,
мастак па святле:

**“ТУТ ПАВІННА ПАХНУЦЬ
ГРЫМАМ, МАЗЗЮ,
ПЫЛАМ, ФАРБАЙ...”**

Фота Міхайла НЕСЦЕРАВА

Прафесію я абрала сама. Мне было ўсё роўна, куды ісці працаваць — хацелася толькі, каб гэта было звязана з музыкай. Са школьнай лавы прыйшла ў тэатр на пасаду звычайнага асветляльніка. Увесь вольны час выдаткоўвала на тое, каб паслухаць оперу або паглядзець балет. Была проста зачараваная! Тады на нашай сцэне спявалі Галіна Вішнеўская, Марыя Біешу, Алена Абрацова, Зіновій

Бабій, Тамара Ніжнікава, Аркадзь Саўчанка.

На пачатку ў мае абавязкі ўваходзіла размясціць на сцэне той ці іншы прыбор ды ўключыць яго. Прайшлі гады, я набралася вопыту, мяне сталі прыцягваць да іншай, больш адказнай працы, да пастановачных працэсаў, і мне гэта вельмі падабалася. Я адчувала сваю значнасць. З простага асветляльніка стала мастаком па святле!

У 1985-м годзе мне даверылі першы спектакль — оперу “Вайна і мір” Сяргея Пракоф’ева, якая патрабавала мноства тэхнічных магчымасцяў: пажары, дым... Сапраўды, трэба вучыцца на складаных рэчах. Тады я і адчула, што — магу!

Пасля гэтага маёй непасрэднай працай стала стварэнне светлавых партытур да спектакляў. Мяняюцца мастакі, рэжысёры, балетмайстры, артысты... Трэба навучыцца працаваць з кожным. Яны творчыя асобы са сваімі высокімі матэрыямі, а ты павінна іх пачуць. У мяне гэта атрымлівалася — і атрымліваецца дасюль! За сваю кар’еру мне давялося папрацаваць з Юрыем Грыгаровічам, Сямёнам Штэйнам, Мсціславам Растроповічам...

Але менавіта без Валянціна Елізар’ева маё жыццё ў тэатры, напэўна, было б зусім іншым. Усе яго спектаклі мы рабілі разам! Я люблю кожны балет Елізар’ева, мне падабаецца яго бачанне. Аднак асобна вылучаю “Карміну Бурана”. Для мяне гэта шэдэўр мастацтва. Шкада, што цяпер яго няма ў рэпертуары.

Калі да мяне прыходзіць разуменне той ці іншай сцэны, бачу яе, літаральна адчуваю пах...

З чаго пачынаецца тэатр? З вешалкі і электрыка! Калі адкрываецца заслона, глядач сутыкаецца найперш са светлавым вырашэннем спектакля.

50 гадоў я ўжо хаджу па гэтай сцэне! Менавіта ў сценах Вялікага я сустрэла свайго будучага мужа. Спачатку ён быў артыстам балета, потым гукарэжысёрам. 40 гадоў мы з ім знаходзіліся побач па 24 гадзіны ў суткі! Цяпер са мной працуе дачка. А ўнучка стала балерынай і танцуе ў Кракаве. Так склалася, што з мяне пачалася наша дынастыя.

Не раз задумвалася над тым, каб сысці. Але... усе тыя, хто выраслі ў тэатры, застаюцца ў ім назаўсёды. Бо ён становіцца другім домам. Тут усё тваё.

Самае галоўнае, каб у тэатры захоўваўся тэатральны дух. Тут павінна пахнуць грымам, маззю, пылам, фарбай. Усё гэта і стварае атмасферу.

Іна КОРСАК

**“Я, Сізіф”
з Балгарыі.**

Х Міжнародны фестываль тэатраў лялек прапанаваў дасведчанай публіцы цікавую палітру замежных калектываў, аднак найбольш уразіў менавіта нацыянальная праграма. Форум пацвердзіў: у Беларусі як нідзе шмат выдатных рэжысёраў, розных па почырку і кірунках мастацкіх пошукаў, але з аднолькава высокім патрабаваннем да сваёй прафесіі.

**Настасся ПАНКРАТАВА /
Фота Тацяны МАТУСЕВІЧ
і Ганны ШАРКО**

У ПОШУКАХ ЛЯЛЕК

Замежная праграма папярэдняга фестывалю вылучалася разнастайнасцю мастацкага вырашэння, прапаноўвала знаёмства з лялькамі розных сістэм — аж да такой рэдкай для сучаснага тэатра марыянеткі, уздымала глядача на новы ўзровень даследавання тэм, і часам даволі нечаканых — як, напрыклад, далікатная размова з дзецьмі пра прыняцце смерці блізкіх людзей. Сёлетняя панарама запрошаных спектакляў атрымалася куды аскетычнейшай.

У вочы кідаўся лабараторны характар некаторых пастановак. Напрыклад, іспанская кампанія Zero en Conduca прывезла ў Мінск эцюдныя замалёўкі пад правакацыйнай назвай “Хутка, але не наадта”. Аўтар, рэжысёр, мастак і акцёр спектакля Хасэ Антонія Пучадэс прапанаваў пантамімны танец з аб’ектамі. Акцёрскі дуэт браў публіку юнацкай шчырасцю эмоцыяй, якія так часта скочваліся ў пачуццях.

Зусім малады калектыў Puppet’s Lab з Сафіі ў клубах тэатральнага дыму прапанаваў шмат неаблігіх пластычных эцюдаў на тэму цыклічнасці і бессэнсоўнасці чалавечага жыцця. У параўнанні з іспанцамі ўбалгарскім “Я, Сізіф” з’явілася больш лялек (дызайнерскія — як напісана ў праграмцы — вышукі Марыеты Галамехавай).

Грунтоўней выглядаў монаспектакль “І ён сказаў...” групы Агіа з Тэгерана. Традыцыйны іранскі тэатр тут паўстаў у ракурсе новага

мыслення, бо для ўсходняй краіны сапраўдным прарывам сталася магчымасць распавесці гісторыю, у цэнтр якой змешчана жанчына. Спецыфічная для нашага менталітэту пастаноўка прадэманстравала атмасферную працу з лялькай.

Віртуознае майстэрства лялькаводаў можна было пабачыць у французскай пастаноўцы Ubu's кампаніі Pupella-Nogues. Падаецца, у тым заслуга актрысы з расійскімі каранямі Паліны Барысавай. На жаль, моцнае ўражанне пакінулі толькі мізансцэны, у якіх і ўдзельнічала адзіная ў спектаклі лялька — свіння, якая марыла пра ўладу любой цаной.

Сапраўды страпануў пачуцці глядачоў і выклікаў прафесійны інтарэс тэатральнай супольнасці дзіцячы спектакль “Маленькі

МІФАЛАГЕМЫ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСІ

Гомельскі абласны тэатр лялек прывёз прывесчаную стагоддзю дадаізму камедыю “Пліх і Плюх” па аднайменнаму вершу Вільгельма Буша. Арганізатары крыху перастрахаваліся, прызначыўшы дзіцячаму спектаклю Юрыя Дзівакова катэгорыю “12+”, але, мяркуючы па рэакцыі залы, напоўненай малодшымі школьнікамі, хваляваліся дарэмна. Дзеці адразу прынялі правілы гульні, задзеныя рэжысёрам. Зразумела, яны не спасціглі глыбіню адсыллак да авангардысцкай плыні, што былі прыхаваны ў адмысловай — а ці можна было чакаць іншага ад гэтага рэжысёра? — ігры акцёраў, у іранічным візуальным шэрагу Таццяны Дзіваковай. І ўсё ж гамяльчане падарылі

(Беларускі дзяржаўны тэатр лялек) прадэманстраваў, як арганічна мастацкія традыцыі камедыі дэль артэ могуць пераносіцца на айчынную глебу.

Прадказальна цяжэй за ўсё было прарвацца на спектаклі Аляксея Ляляўскага, прывезеныя пецярбургскім праектным тэатрам Karlsson Naus. Аляксей Анатольевіч прадставіў сталічнай публіцы, якая палспела засумаваць па новых работах майстра, бяспасна вывераны, на дзіва ілюстрацыйны WANTED HAMLET па п'есе Марсэля Крэмера, а таксама “Біяграфію” — асацыятыўную версію “Брыдкага качаняці” Андэрсена, у якой (на жаль, не без залішняй мітусні форм і слоў) рэжысёр выйшаў на тэму непатрэбных краіне людзей: калі творцы, што не ўпісваюцца ў задзеныя

най фестывалю, да якой ужо прыглядаюцца арганізатары іншых форумуаў, у тым ліку і замежных.

Як бачым, Беларусь — унікальная краіна: толькі нам не хапае пальцаў рукі, каб пералічыць усіх лялечнікаў, што на нашых вачах робяць гісторыю еўрапейскага тэатра. Але частка з гэтых рэжысёраў знаходзяцца па-за бесперапынным тэатральным працэсам. Як з сумам значыць на адным з абмеркаванняў Аляксей Ляляўскі: “Я мару, каб дырэктары айчыннага тэатраў адрывалі таленавітую моладзь з рукамі, забяспечваючы яе планами на тры гады наперад. Добра, што, напрыклад, Дзівакова паклікаў да сябе на пастаноўку Гомель, а Карнягу далі сваю сцэну сталічны РТБД і Маладзечна. Але гэта разавыя акцыі, і неардынарныя рэжысё-

“Да сустрэчы на гэтым месцы ў наступны раз”. Але сітуацыя з адзіным у краіне лялечным форумам нагадвае балансаванне на канале: абудзецца ён ці не, залежыць ад вельмі многіх фактараў, у тым ліку і фінансавых. Мне шчыра незразумела, чаму Бураціну, які лунае на яго эмблеме ўжо 28 гадоў, трэба штотару даказваць сваё права на існаванне.

За гэты час узгадалася публіка, якая ловіць старт продажу білетаў на лепшыя спектаклі двухгоддзя і дакладна ведае, чым візуальная паэтычнасць Карняга адрозніваецца ад шчымлівай лірычнасці Казакова, якіх авангардных прысмакаў чакаць ад Дзівакова, лёгка пераходзіць на хвалю іранічнасці Янушкеві-

Бураціна лунае ў няпэўнасці

Фестываль адкрываўся эпічным палатном Аляксандра Янушкевіча “Новая зямля”.

ча і рыхтуецца да расшыфроўкі інтэлектуальных кодаў Ляляўскага. Людзі, якія падыходзяць з падзякай да артыстаў і казыраюць успамінамі аб яркіх замежных калектывах першых фестывалёў, беспамылкова прыгадваюць даты і месцы паказу тых гучных выступленняў. Ці трэба перапыняць традыцыю?

Ды і самі калектывам дзе, як не ў абдымках форуму, паглядзець адзін на аднаго і шчыра прызнацца сабе, у чым ты не дацягваеш і ў якім кірунку яшчэ не спрабаваў свае сілы. Вядома, навучанне не заканчваецца на моманце атрымання дыплому, але дзе рэжысёру і акцёрам атрымліваць стымул для росту над сабой? Канешне, ёсць іншыя фестывалі і конкурсныя праграмы для лялеч-

кравец” ізраільскага Train Theater. Аўтар, рэжысёр, мастак, выканаўца Орнан Брэер насыціў сцэнічнае дзеянне незвычайнымі візуальнымі рашэннямі: скажам, швейная машынка ператваралася ў хутканогога каня, а з сантыметру раптоўна лілася музыка. Уражвала далікатная праца з самымі маленькімі наведвальнікамі, уменне нягучна, заповолена (у супрацьлегласць памылковаму погляду, што сучасныя дзеці выключаюцца, як толькі на сцэне перастае ўсё мільгаецца, блішчаць і скакаць), на паўтонах і шчырай інтанацыі ўцягнуць малечу ў суперажыванне гэтай адносна архаічнай гісторыі.

І тут не магу не звярнуцца да пастаноўкі для гэтага ж узросту Беларускага тэатра “Лялька”. Рэжысёру Віктару Клімчуку не ўдалося справіцца з пясчотным матэрыялам “Умкі” менавіта праз прагу да шматлікіх светлавых, шумавых, танцавальных эфектаў. Нават маці-мяздзедзіца, якая паводле тэксту павінна далікатна ўводзіць у жыццё няўрымслівага сыночка, чамусьці атрымала ў вісяччан праммерна агрэсіўную афарбоўку.

шыкоўны прыклад таго, як можна арганічна распавесці дзецям пра неабсяжнасць свету мастацтва.

Увогуле, беларускія тэатры на фоне замежных калег вылучаліся пошукамі арыгінальных формаў. Алег Жугжда выправіў у сталіцу “Пазалочаныя ілбы” з лялькамі, сабранымі з элементаў кухонных рэчаў. Спектакль, на фестывальны лёс якога Гродзенскі абласны тэатр надта і не разлічваў (усё ж, ён ставіўся да бенефісу акцёра Васіля Прабадзяка), дастаткова выразна прагучаў у Мінску.

Тры тэатры заявілі ў праграму спектаклі з удзелам мастачкі Таццяны Нерсісян. Вось прыклад, на якім трэба вучыць студэнтаў-сцэнографу: як мастак у супрацоўніцтве з рознымі рэжысёрамі вынаходзіць арыгінальныя канцэпцыі, у якіх няма месца паўторам і самацэнтаванню. “Новая зямля” ад Аляксандра Янушкевіча (Брэсцкі тэатр лялек) вылучалася міфалагізацыйнай нацыянальнага побыту, “Сіняя-сіняя” ад Ігара Казакова (Магілёўскі абласны тэатр лялек) прыцягвала спалучэннем матэрыялаў і паэтычнасцю падачы, блокбастар ад Матэа Сп’яцы “Пансіён “Belvedere”

кімсьці рамкі, так і не атрымліваюць магчымасці ператварыцца ў лебедзяў.

Самай чаканай падзеяй фестывалю стала прэ’ера новага спектакля Яўгена Карняга “Сёстры Граі”, пастаўленага ў Мінскім абласным тэатры лялек “Батлейка”. Папярэдняя ініцыятыўная хваля сыграла з маладзечанцамі надобры жарт. У перапоўненай зале цяжка было арганічна ўспрымаць гэтую гіпнатычную па сваёй мастацкай форме і ўнікальную па рэжысёрскай задуме работу, якая адмыслова замкнёная ў маленькай прасторы — гэткай павялічанай батлейцы. Але нават у такіх не самых спрыяльных умовах “Сёстры Граі” сталі перлі-

Эмацыйны дуэт з Іспаніі.

ры не маюць упэўненасці ў будучым. Шкада, бо тут ёсць пагоза для айчыннага мастацтва ўпусціць час”.

ШТО БУДЗЕ ПОТЫМ?

Звычайна на закрыцці хочацца пачуць нешта накшталт

нікаў у замежных праектах. Але толькі на мінскім форуме можна пабачыць за кароткі тэрмін усё лепшае ад усіх без выключэння айчынных калектываў.

У маім ідэалістычным уяўленні малоецца прызнанне Міжнароднага фестывалю тэатра лялек адным з мерапрыемстваў першаснай важнасці для краіны. Тады ён будзе мець сталае бюджэтнае фінансаванне. А прывітальныя словы з фестывальнага буклета пра форум як неад’емную частку культурнага жыцця нашай сталіцы набудуць рэальны падмурак.

Лялечнае мастацтва ўмее ператвараць мрой ў рэчаіснасць. Буду спадзявацца, што пад яго ўплывам і гэтыя надзеі на конт будучыні фестывалю набудуць рэальныя абрысы.

Дзеці планеты і Брэста

Фестываль-конкурс “Дзеці планеты” стаў сапраўдным святам.

Днямі ў Брэсце ў трэці раз прайшоў Міжнародны фестываль-конкурс дзіцячай і маладзёжнай творчасці “Дзеці планеты”.

Ён сабраў каля паўтэсячы ўдзельнікаў з Беларусі, Германіі, Польшчы, Расіі, Украіны.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Узростава мяжа — да 21 года. Нэйжэйшай — папроста няма. Бо малодшымі былі групы “да шасці гадоў” (на практыцы атрымлівалася прыблізна з чатырох). Афіцыйных намінацый — шэсць: інструментальнае выканальніцтва, вакал, харэаграфія, тэатральнае майстэрства, выяўленчае мастацтва, шырк. У кожнай — свае асаблівасці і градацыі. Летась заўважылі, да прыкладу, як добра вяла гала-канцэрт шасцігадовая дзяўчынка, і сёлета з’явіўся конкурс “Я — вядучы”.

Гэтак жа ўпершыню ў праграме фестывалю ўзнік-

ла запатрабавана на сёння пескарэграфія. Дарчы, яна склала аснову сумеснага творчага праекта, для якога нарадзілася ў час форуму і была рэалізаваная літаральна за два фестывальныя дні: песня + музыка + модны паказ. Песню “Чорнае кацыя” знакаміга брэсцкага кампазітара Уладзіміра Бабкова на словы Вольгі Фядоскінай выконвала лаўрэат конкурсу — юная мінчанка Радаслава Хаменка. Адначасова на экране ішоў “музыка”, створаны дзецьмі, якія ўдзельнічалі ў майстар-класах па пескарэграфіі брэсцкай мастачкі, лаўрэата міжнародных конкурсаў Алены Чаусавай. А Тэатр мод Брэсцкай сярэдняй школы № 1 прадставіў сваю калекцыю “Чорны кот”, зробленую пад кіраўніцтвам Алены Гузарэвіч і Таццяны Давыдавай. Атрымаўся прападзюэ адметны сінтэз мастацтваў! На гала-канцэрте было багата і іншых рэзыначка.

— Вельмі важна развіваць таленты, падтрымліваць творчыя ініцыятывы, — гаворыць старшыня

журэ конкурсу, мастацкі кіраўнік Брэсцкага акадэмічнага тэатра драмы і музыкі Аляксандр Козак. — Таму для юных удзельнікаў былі прадстаўлены лепшыя сцэнічныя пляцоўкі горада, вельмі апазналі і ашчадна працавала журы. Нашай галоўнай задачай было не падзяліць узнагароды, а падтрымаць творчыя памкненні, не адбіць да іх ахвоту сярод дзяцей і моладзі. Лічу, пераможцамі сталі ўсе. Бо галоўная перамога ў жыцці — над самім сабой. А нашы канкурсанты адарваліся ад галжэаў, камп’ютарных гульняў, ад пустога марнавання часу — і заняліся творчасцю. Можна, у далейшым яны абярнуць іншыя прафесіі, але імпульс, закладзены з дзяцінства, дапаможа ім у любой галіне. Упэўнены, нашы сённяшнія ўдзельнікі вырастуць не бяздумнымі спажаўцамі, а людзьмі, чуйнымі да культуры і мастацтва.

— Конкурс развіваецца і ўдасканальваецца, — сведчыць член журы, дацэнт Беларускай дзяржаўнай

акадэміі музыкі Наталія Ганул. — Прыемна, што сёлета на ім гучала шмат беларускай музыкі, тэматычна адпаведна і ў узросту выканаўцаў: творы Алены Атрашкewич, Алены Безенсон, Яўгена Глебава, Генадзі Ермачэнкава, Эдуарда Зарышкага і многіх іншых нашых кампазітараў. Дзеці пасябравалі, і ў будучым гэта можа прывесці да ўстойлівага творчага супрацоўніцтва — паміж прадстаўнікамі як розных краін, так і розных відаў мастацтваў. Папярэацца інтэрнэт-удзел, які апошнім часам практыкуецца на многіх палобных спаборніцтвах. Галоўнае, каб бацькі і настаўнікі не пеставалі ў сваіх выхаванцаў “зорную хваробу” і звязаныя з ёй крыўды — а яны ўзнікаюць асабліва тады, калі на конкурсе больш высокага рангу і ўзроўню былая перамога не пацвярджаюцца. Ну, а Брэсту хочацца пажадаць, каб “Дзеці планеты” разам з іншымі фестывалю ды конкурсамі, што праводзяцца тут, не толькі актывізавалі культурнае жыццё рэгіёну, але і станавіліся трывалай часткай гарадской інфраструктуры. Правядзенне такога шырокамаштабнага мерапрыемства з’яўнала намяганні дзяржаўных і прыватных структур, сфер культуры і турызму. Упэўнена, тут яшчэ шмат патэнцыйных магчымасцяў: да дзіцячаюначага фестывалю-конкурсу маглі б больш шырока далучыцца вытворцы і гандляры кніг, цацак, разнастайнай падлеткавай атрыбутыкі. Ад такога супрацоўніцтва карысьць можа быць узаемнай.

Трымаць акцёрскую марку

Студэнцкі конкурс, а тым больш па спецыяльнасці — справа добрая. Можна сказаць, адна з частак адукацыйнага працэсу, бо стымулюе не проста набыццё ведаў, а іх практычнае прымяненне. Гэта пацвердзіў XVII конкурс “Чытаючы і спяваючы студэнты тэатральнага факультэта” ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Праграма ў двух аддзяленнях змяшчала не толькі “першыя спробы”, але і завершаныя нумары, зольныя ўпрыгожыць лепшыя тэатральныя сцэны. Сярод “маленькіх алчкрывішч” конкурсу — апаляданне “Лаакаон” Міхаіла Велера, выкладзена для дуэту дзяўчат-рэжысёраў 4-га курсу: Віталіны Бідзюк і Марыі Матах, якая ўжо заканчвае свой першы сезон як актрыса Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага. Дарчы, напярэдадні дзвюхачты з тым жа нумарам сталі лаўрэатамі

Міжнароднага тэатральнага фестывалю-конкурсу “Рыжы клоўн” імя Андрэя Панина ў Кемераве. Паўнаартасным спектаклем глядзелася скароная версія аднаактовай п’есы Рыгора Канстанцінава “Шалёная балерына”, бліскуча сыграная тэатрыкурснай Нікай Жаўрыд. І была адзначана не толькі журы, але і публікай, атрымаўшы прыз глядацкіх сімпатый.

Увогуле, каштоўныя падарункі — кнігі пра мастацтва з пажаданнямі-наказамі ад зорак тэатра і кіно — займелі ледзь не ўсе канкурсанты. Можна, гэта натхнілі астатніх? Бо сёлета расчаравала тое, што конкурс амаль цалкам ігнаравалі будучыя спецыялісты ў галіне музычнага тэатра: спявалі пераважна тыя, хто вучыцца на драматычных актёрскаў.

Праз год кафедра сцэнічнай мовы і вакалу і заснаваны ёй конкурс будучы адзначаць 20-годдзе. Пэўна, удзельнікаў тады збірэцца ў разы больш, яны будуць звяртаць увагу не адно на чытанне ды спевы, але і на свой сцэнічны выгляд, што сёлета рабілі хіба адзінкі. “Маленькімі шэдэўрамі” стануць прачытаныя вершы, больш крэатыву будзе ў самастойных і аўтарскіх працах.

Сцэна са спектакля “Хрыстос у Гародні”.

Вадаба кштальту “чаму ж мне не пець” (сам трэк гэты будзе ў самым канцы, да бонуса). Раптоўная “распеўка” такая. Ох ужо гэтыя вакальныя а-ля мулявінскія раскладзі. Яны каго хочаш у зман увядуць. Потым патрыятчыная “Я ліцвін” — глядзі, трымаюць хлопцы марку. Праспявана добра. Выдатна сыграны. (Наогул, трохі адступілішы, можна сказаць, што ансамбль вельмі моцны ў прафесійным плане. Граюць і спяваюць хвацка. Але хіба толькі што залішне салодкімі галасамі...) А вось чым далей “у лес”, тым хутчэй я пачаў прагортваць песні адну за другой. Ажно пакуле не ўперся ў акапальную “Паланэз Алігскага” — як той казаў, наша ўсё. Галасы тут атрымаліся не такімі салодкімі, і вось гэтую песню я захаваю сабе на памяць. Ну, а дыск у цэлым усё ж выглядае як прэзентацыя ад агенцтва забаву: маўляў, “вяселлі, святы, запрашаліся. Сапраўдныя “Песняры”.

В.: Вельмі паветраны, кіслародны ў цэлым выйшаў альбом. У асабліва адчувальных слухачоў нават галава можа закружыцца. Ну і яшчэ ў той жа “кошык” эпітэты — атмасферны, празрысты. Душэўны мелодыйны і тэкстамі.

Усё ж, да недахопу аднясу тое, што цяжка запамінацца за якую-небудзь асобную кампазіцыю так, каб распісаць яе заохпленымі эпітэтамі. Для сабе я вылучыў трэкі “Сокал”, фрагментамі гітарна-драйвоваму “А ні чоўна няма, ні моста” і “Чаму ж мне не пець” са смачным джазавым пройтрышам. І расчуліў тыповы для савецкай эстрады напеў “лай-ла, лала-ла” ў песні “Няхай цячэ рака” — так і дыхнула “дабрынінскімі” шлягерамі 1970-х. Але дадзеная рэч, як і яшчэ адна

“Брацтва ратушы” ў стымпанкаўскіх дэкарацыях

Беларускамоўны спектакль — падзея для Магілёва.

Прэм’ера спектакля “Таямніца старой ратушы” стала шчодрым падарункам гораду ад Магілёўскага тэатра драмы з нагоды ўласнага юбілею.

Спектакль — беларускамоўны. Мо сталічных тэатралаў гэтым і не здзівіш, а вось для Магілёва тое сталася падзеяй! Ужо некалькі гадоў на сцэне мясцовага тэатра драмы не гучала родная мова, ды і з пачатку 2000-х па-беларуску ставіліся хіба лічаныя спектаклі.

Сімвалічна, што п’еса “Таямніца старой ратушы” была ўпершыню па-стаўлена на малой радзіме аўтара. Сяргей Кавалёў, які даўно жыве і працуе ў Любліне і ахвотна звітаў у родны Магілёў на

праэм’еру, не хаваў крыніц натхнення: старадаўнія беларускія гарадскія хронікі самі па сабе з’яўляюцца выдатнымі ўзорамі фэнтэзі. Прычым найперш яго натхнялі тыя легенды, што звязаны менавіта з Магілёўскай ратушай — хая дзеянне магло б адбывацца ў любым з беларускіх гарадоў, які меў магдэбургскае права. Драматург падкрэслівае: для выхавання патрыятызму мы павінны папулярызавалі не толькі яскравы фальклор, але і гарадскую культуру. Бо гэта важная частка нашай гісторыі.

Рэжысёрам выступіў Уладзімір Пятровіч, знаёмы магілёўскаму гледачу пастановамі “Вечар” А.Дуларова, “Ноч Гельвера” І.Вілквіста, “Норд-ост” Т.Бухціянера, “Час

сэканд хэнд” паводле С.Алексіевіч. — Я пагадзіўся ставіць гэтую п’есу, калі яна яшчэ нават не была напісаная! — распавядае ён. — Калі Сяргей Кавалёў прапанаваў мне зрабіць спектакль пра Магілёў на аснове гарадскіх легенд, адразу згадаў поспех колішняй пастаноўкі “Ленда пра Машэку” — крывава, аднак рамантычную гісторыю пра разбойніка, у гонар якога, паводле адной з версій, наш горад і быў названы. У задуме аўтара мяне адразу прывабілі чаралзействы, замовы, загадкавыя прыкмы, якія тэрарызуюць месцічаў. Адвечная гісторыя барацьбы добра са злом шчодра прыпраўленая магіяй, інтрыгамі і таямніцамі — невыпадкова жанр спектакля заяўлены як “га-

радское фэнтэзі”. Каханне суседнічае з помстай, сяброўства — са здрадай, прага свабоды — з самадурствам уладароў. “Жыве брацтва ратушы!” — паўтараюць героі дзвіз-слоган, заклікаючы жыхароў горада (а таксама і гледачоў) да грамадскай салідарнасці. Фінал неапазначны. Узнёсла гучыць духоўны гімн “Магутны Божа”, пакідаючы налёза на трыумф святла. Але на пераможцаў з грукатам абрынаюцца жалезныя канструкцыі — і адразу з’яўляецца страх за будучыню. Пастаўлена, адрасаваная перадусім падлеткам і моладзі, займела поспех і сярод інтэлігенцыі. Спектакль атрымаўся востраэжэтным, дынамічным, відовішчым, са спецэфектамі і нават бойкамі. Без гумару

Аўдыя & Відэа

Алег КЛИМАУ, спецыяльны карэспандэнт “К” Леанід НАРУШЭВІЧ, гітарыст, кампазітар, гукарэжысёр

Красавіцкі аўдыя / відэааробот айчыны выканаўцаў рэцэнзюры: гітарыст, кампазітар, гукарэжысёр Леанід НАРУШЭВІЧ (А.) і спецыяльны карэспандэнт газеты “Культура”, музычны журналіст Алег КЛИМАУ (В.).

Аўдыя Гурт “Закон Гука”, міні-альбом “Kain”

А.: Мяркуючы па нешматлікіх пакуль яшчэ інтэр’ю, гэты гурт пачаў разумець правільны гульні ў беларускім музычным асяроддзі: тут хоць і кожны сам за сябе, але галоўнае — трапіць у правільную тусоўку. Таму добрая беларуская мова, пакладзеная на романтичны постпанк, робіць сваю справу. Міні-альбом даволі зматойны, хоць і пазаўважаны прыёмнай вуху старога мелямана цэласнасці. Вакаліст Лёкса Кузьмін месцамі не саступае па вобразнасці самому ідалу

Гурт :B:N:, альбом “#коджыцца”

А.: Ёсць клубныя гурты, і слухаць іх трэба толькі ў клубах. Такія, ведаецца, песні пра сваё жыццё няшчаснае ці, наадварот, — пра вясёлую жытку ды пад добрае піва з закускамі. А біроўскае хлопцы першапачаткова заточаны на стадыённае гучанне — так у іх атрымалася энергія ў іх такая. Просценькія гармоніі, але кожнае слова — як перманент ў скуру. Вельмі роўны, без асаблівых вынаходніцтваў, саўнд. Голас Алесь Лютыча мне здаўся трохі падобным тэмбральна да Алеска “Стокса” з The Stokes: душа нарочыст. Хачу дадаць і пакуль і менавіта на вялікай пляцоўцы кштальту стадыёна “Дынама”.

Выдатны альбом. Бомба, як цяпер кажуць.

В.: Калі я чуо ў музыцы якіх-небудзь выканаўцаў чагосьці, кштальту U2, гэтага мне дастаткова для таго, каб прызнаць творчасць артыстаў як мінімум цікавым. Каманда з Бярозы добрая сама па сабе. Ну, а калі ў трэку “#хвали” ёсць “перагукі” з ірландцамі, для мяне яна добрая ўдвае (другі баявік рэлізу — “#бжыж_за_мной”). А была б і ўтрая, ды наступнае бэнд на ўсё тья ж граблі. Запісана, праспявана, сыграная ўсё на 4+/5, але без неабавязковых рэчаў, цалкам прахадных, ніяк калектыву абысцяцца не можа. Прафесійныя музыканты запярэчаць мяне, што, маўляў, такіх кампазіцый, звянья ў іх асяроддзі цаглінамі, сплужаць абавязковымі злучымі звэнамі паміж лепшымі песнямі альбома. Але “цагліны” ў :B:N: ужо занадта ніякія.

Беларускі дзяржаўны ансамбль “Песняры”, альбом “Трацяг...”

А.: Неяк нават расхваляваўся я, рэцэнзуючы новы дыск легендарнага ВІА: хто я, а хто яны? Усё значнае было створана калектывам пры Уладзіміры Мулявіне, і гэта не абмяркуюваецца. А незлічоныя “песняры” ў розных варыяцыях — усюго толькі кавер-бэнды. Беларускі дзяржаўны ансамбль “Песняры”, шчыра кажучы, таксама ўспрымаецца дваіста. З аднаго боку, усё правільна — захоўваецца базальная адзінка, якая на якім-небудзь важным канцэрте або па сяджэнні зможа выканаць штосьці ў стылі “Песняроў”: неабходны нашай дзяржаве такія заслужаныя і правяраныя дзесцігоддзямі эстрадныя калектывы. Але з другога... Вось слухаю я новы альбом з жыццесцвярдзальнай назвай “Трацяг...”. — і дыску даюся. Атрымалася наша любімая салата “Аліўе”. Спачатку такое “Інтра” —

заваба кштальту “чаму ж мне не пець” (сам трэк гэты будзе ў самым канцы, да бонуса).

В.: Вельмі паветраны, кіслародны ў цэлым выйшаў альбом. У асабліва адчувальных слухачоў нават галава можа закружыцца. Ну і яшчэ ў той жа “кошык” эпітэты — атмасферны, празрысты. Душэўны мелодыйны і тэкстамі.

Усё ж, да недахопу аднясу тое, што цяжка запамінацца за якую-небудзь асобную кампазіцыю так, каб распісаць яе заохпленымі эпітэтамі. Для сабе я вылучыў трэкі “Сокал”, фрагментамі гітарна-драйвоваму “А ні чоўна няма, ні моста” і “Чаму ж мне не пець” са смачным джазавым пройтрышам. І расчуліў тыповы для савецкай эстрады напеў “лай-ла, лала-ла” ў песні “Няхай цячэ рака” — так і дыхнула “дабрынінскімі” шлягерамі 1970-х. Але дадзеная рэч, як і яшчэ адна

на рускай мове — “Сыходжу” — мне здаліся трохі “іншароднымі” цэламі” на гэтым у астатнім беларускамоўным рэлізе.

Відэа Гурт Nite Nite Nite, кліп на песню SFMO

А.: Ёсць, аказваецца, у Мінску такі сінт-поп гурт Nite Nite Nite. Ну, ёсць і ёсць. Вырасьлі ён выпусціць дэбютны відэа-кліп. Гэта значыць, неяк з’явіць пра сябе, каб адразу — на тэлеэкраны і інтэрнэт-каналы. Бо гэтыя андэрграўндныя штучкі — па 10 гадоў сядзець у склепе і, у рэшце рэшт, выціснуць з сябе альбомчык The Best — відавочна, не пра наш выпадак. Што правільна. Тэхналогіі дазваляюць цяпер ствараць найпрост на каленках выйшныя трэкі, і ў дадзенага праекта нарадзіўся такі — з таямнічай назвай SFMO. Добры, шчыльны трэк. Добра праспявана, нармальна звязана.

І тут музыкантам падвярнуўся, пэўна, нейкі відэакрэатыўтар з Жодзіна, які і ўзяўся здымаць нятленку. Паколькі ўсё каштуе грошай, ухіл зрабілі на сяброўства. І запрасілі сябра свайго — віцебскага мастака Алеска Літвіна стварыць у кадры нейкае пластычнае палатно (а-ля Слава Іназемцаў). Атрымалася прамая запам’янамі (ці цягванні — постамадэрнізм, як ні я) як з сусветнаядомага кліпа Sia на кампазіцыю Chandelier, толькі замест дзіўна апранутай 11-гадовай

дзяўчынкай і кадры мітусіцца ўтраплены мужчына. Паколькі усё адбываецца на фоне яго майстэрні і арт-цэнтра, мастак, задана стаяла паказвае перажыванні мастака — мажыма, перад нараджэннем новай карціны. Ды ці мала прычыну ў мастака мітусіцца ў кватэры наапаўранутым? Больш за тое, гэты ролік, нягледзячы на пэўную безаблічнасць песні, мне спадабаўся больш, чым у спявачкі Sia. Ва ўскім

разе, не выклікаў у мяне пачуцця сораму і няёмкасці... В.: Калі нашы інды-гурты пачнуць думаць аб камерцыі, а? У добрым сэнсе думаць, і ў яшчэ лепшым — аб камерцыі. Каб, зарабляючы, пуськаць сродкі на сваё прасоўванне і далейшую творчасць. Вось жа выдатны трэк запісана лічынна сінтэв-каманда — тое, што трэба для танцпляскаў! Але кліп, з дапамогай якога і можна бызвалюць цяпер ствараць найпрост на каленках выйшныя трэкі, і ў дадзенага праекта нарадзіўся такі — з таямнічай назвай SFMO. Добры, шчыльны трэк. Добра праспявана, нармальна звязана. І тут музыкантам падвярнуўся, пэўна, нейкі відэакрэатыўтар з Жодзіна, які і ўзяўся здымаць нятленку. Паколькі ўсё каштуе грошай, ухіл зрабілі на сяброўства. І запрасілі сябра свайго — віцебскага мастака Алеска Літвіна стварыць у кадры нейкае пластычнае палатно (а-ля Слава Іназемцаў). Атрымалася прамая запам’янамі (ці цягванні — постамадэрнізм, як ні я) як з сусветнаядомага кліпа Sia на кампазіцыю Chandelier, толькі замест дзіўна апранутай 11-гадовай

Цяжка толькі першыя сто гадоў

Краснапольшчына:
векавая
тэатральная
традыцыя —
адна з крыніц
мясцовых
ініцыятыў

— Заходжу аднойчы ў РДК, бачу шылду на дзвярах — “Народны тэатр”. Адчыняю — рэпетыцыя. І рэжысёр Валянцін Ермаловіч крычыць: “Калі вы ў тэатр, дык заходзьце і дзверы зачыняйце!” Я зайшоў... “Лічуся на сёння адным са старэйшых самадзейных артыстаў Краснапольшчыны”, — распавёў банкаўскі ахоўнік Іван Ткачоў. І дадаў: “Не бойцеся адчыняць невядомыя дзверы”. Амаатарская сцэна нараджае не толькі філосафаў.

Яўген РАГІН, Мінск — Краснапольскі раён — Мінск / Фота аўтара

Мы пісалі і будзем пісаць пра вялікую сілу самадзейнага тэатральнага мастацтва. Яно пашырае круггляд, выпрацоўвае здольнасць крытычнага асэнсавання рэчаіснасці, дапамагае ўсвядоміць уласныя творчыя сілы і выкарыстаць іх, так бы мовіць, па прамым прызначэнні. Быць артыстам (няхай сабе і амаатарам) значыць цягам аднаго жыцця пражыць сто.

Менавіта сто гадоў спаўняецца летам Краснапольскаму народнаму тэатру. Сабраліся век таму браты Шашалевічы — драматург і паэт Васіль ды празаік Андрэй з псеўданімам Мрый — ды падумалі: “Ну як нашаму краю без свайго тэатра абраціцца? Ды ніяк!” Прыкладна так тэатр і ўзнік. Першы спектакль адбыўся ў пажарным дэпо. У рэпертуары пераважалі беларускамоўныя творы. Краснаполле паступова станавілася тэатральным мястэчкам.

Сто памножыць на сто. У выніку — дзесяць тысяч варыянтаў жыццёвага выбару ў самых розных абставінах. І гэта толькі на аднаго сярэднястатыстычнага амаатара тэатральных дзей (няхай сабе і пры ўмове, што жыць яму наканавана аж сто гадоў). А прайшлі праз школу Краснапольскага тэатра сотні людзей. Ці не таму ў гэтым кутку Магілёўшчыны, пацярпелым ад чарнобыльскай навалы, жывуць і не скараюцца, ставяць нестандартныя мэты і дасягаюць іх. Так, не ўсё атрымліваецца адразу. Іншым разам гучыць катэгарычнае “Не веру!”, і ўсё пачынаецца спачатку. Не бяды. Быў рэжысёр таленавіты, а артысты са свайой задачай справяцца.

Увасабленне ідэі

МАРЫ МРЫЯ

Першы раз я прыехаў на Краснапольшчыну, калі тут рубам паўстала пытанне пра асобную танцавальную залу. Цэнтр культуры не змяшчаў усіх ахвотных. Кепскім было і сцэнічнае асвятленне РЦК: спектаклі, можна сказаць, ставіліся ў прыцемках.

Другі раз я пабываў тут, каб паглядзець, як пад установы культуры прыстасавалі старыя сталойкі сельскагаспадарчых арганізацый. Час пераканаў у правільнасці такога выбару. Банкетныя залы, аздобленыя калісьці з асаблівым густам, пераўтварыліся ва ўнікальныя музейныя этна-пакоі.

Трэці раз я наведаў раён, калі ў яго цэнтры быў узведзены маладзёжны цэнтр “Міраж”. Дыска-тэкі тут і па сёння з’яўляюцца самым папулярным відам адпачынку — і даходным.

Чацвёрты раз... Пра яго сёння і гаворка. Краснапольская зямля змянілася непазнавальна. Зніклі чорныя прагалы разбітых вокнаў у будынках, што месціліся ці не ў цэнтры горада. З’явіліся новыя жылыя дамы. Пабудаваны аўтастанцыя і фізкультурна-аздраўленчы цэнтр. Вельмі хваляць жыхары і новую грамадскую лазню.

Лазня — гэта, сапраўды, чудоўна: чысціня важная не толькі ў душы. Але за тры камандзіровачныя дні я так і не змог уцяміць адказ на вельмі важнае для мяне пытанне: чаму нават пад стогадовы юбілей тэатральнай суполкі яе так і не назвалі ў гонар

рэабілітаваных пасмяротна братаў Шашалевічаў? Стагоддзя, напэўна ж, дастаткова, каб разабрацца, чыя творчасць стала здабыткам нацыянальнай літаратуры, а хто кануў у Лету? Ну, не бяды. Цяжка толькі першыя сто гадоў.

ПА ЧЫРВОНОЙ ДАРОЖЦЫ

А святло на тэатральнай сцэне РЦК з’явілася досыць прыстойнае. Іншае абсталівае так і не назвалі ў гонар

фестываль “Тэатральныя вечарыны” правалі за кошт прааанаўскіх грошай (пачалі актыўна асвойваць і гэтую дзялянку фінансавай працы). Сёлетні, ужо сёмы рэгіянальны фестываль аматарскіх тэатраў запланаваны на 15 — 17 чэрвеня. Фінансуюць мерапрыемства раён і вобласць. Часу засталася — коцік наплакаў.

Дырэктар раённага цэнтра культуры Юрый Падалаякін яшчэ раз пралічвае фестывальныя каштары. Рэжысёр Аляксандр Кузняцоў

На здымках:

- 1 Фізкультурна-аздраўленчы комплекс у Краснаполлі.
- 2 Халмянскі СДК: амаль аншлаг.
- 3 Мастацкі кіраўнік РЦК Ірына Нікіціна і яе сабачка Дзіна. Першая піша сцэнарый тэатральнага фестывалю, другая ахоўвае гаспадыню ад стрэсаў.
- 4 Спявае дырэктар РЦК Юрый Падалаякін.
- 5 Рэпетыцыя фестывальнага спектакля. На сцэне РЦК — рэжысёр тэатра Аляксандр Кузняцоў і акцёр Іван Ткачоў.
- 6 Два рэжысёры: Аксана ды Іван Кузняцковы.
- 7 Дырэктар СДК аграгарадка Яноўка Людміла Крапіўніцкая з чарговым рырытэтам.
- 8 Гурткоўцы-пляцельшчыцы з Яноўкі.
- 9 Ля музея заўжды напаятаве самавар для гасцей.

звязваецца з гасцямі, удакладняе іх склад. За межнікаў будзе шмат. Чакаюцца не толькі аматарскія трупы, але і прафесійныя. Мастацкі кіраўнік РЦК Ірына Нікіціна шліфуе сцэнарыі, сакрэтаў не выдае. Дазнаўся толькі, што ўсе тэатральныя зоркі пройдуць па чырвонай дывановай дарожцы.

А Дзіна, сабачка Ірыны Нікіцінай, спіць на прыступках РЦК, пакуль гаспадыня на працы. Сніць, напэўна, што разам з Іванам Ткачовым важна праходзіць па той дарожцы... Больш-менш спакойны, бадай, толькі сам Іван Ткачоў: сваю галоўную ролю ў прэм'ерным фестывальным спектаклі (пра постчарнобыльскае жыццё вёскі) ён вывучыў, так што мае поўнае права пажыць успамінамі:

— Адночы рэжысёр Валянцін Ермаловіч мяне ледзь не пабіў. Я на рэпетыцыі падліў каляжанцы замест вады... нешта мацнейшае. Раз'юшанасці рэжысёра не было мяжа! Гэта цяпер я цудоўна разумею, што без дысцыпліны нічога не зробіш.

Зайшла гаворка пра дысцыпліну, зноў згадліся агульнатэатральныя праблемы. Іх ні дырэктар РЦК, ні яго рэжысёр не прыхоўвалі. А галоўная ў тым, што з-пад увагі спаквалі выпалі школьнікі. Неяк перасталі верыць яны ў вялікую сілу мастацтва, самы шчыры дыялог у іх атрымліваецца з планшэтам і смартфонамі. Сітуацыю спрабуе вырашыць Аксана Кузняцова — жонка рэжысёра Аляксандра Кузняцова. Пры РЦК яна кіруе дзіцячым тэатральным гуртком, ставіць казкі-мюзіклы. Хочацца верыць, тыя дзеці, калі вырастуць, пачнуць складаць канкурэнцыю Івану Ткачову.

Увесь год калектыў РЦК павялічвае аб'ём пазабюджэтных даходаў. Гэтыя грошы напярэдадні фэсту не будуць залішнімі. Вось і ў той дзень дырэктар Юрый Падалькін, рэжысёр Аляксандр Кузняцоў і амаль усе супрацоўніцы цэнтры пераўтварыліся ў спевакоў і танцораў ды адправіліся з канцэртаў у аграгарадок Халмы. Натуральна, напасіўся ў вандроўку і я. А сабачка Дзіна, бачачы, што яе ў Халмы не бяруць, вельмі пакрыўдзілася.

СПАДНІЦА З-ПАД ПЕЧЫ

Канцэртаў такіх давалося пабачыць шмат. І амаль усе яны праходзілі пры паўпустых залах. Думаў, што зноў будзе штосьці падобнае. Але мастацкі кіраўнік тамтэй-

шага СДК Наталля Дзегцярова, з якой я таксама даўно знаёмы, запэўніла: глядач будзе. І сапраўды, людзі ішлі, праз касавы апарат набывалі білеты коштам у рубель і ўладкоўваліся ў зале на 83 месцы. У выніку, аншлага ўсё ж не было, але большасць білетаў раскупілі. Народ аказаўся прывучаным да канцэртаў, а гэта ў рабоче клубнікаў — вялікая справа. Колішняя ініцыятыва задзейнічаць магчымасці аўтаклуба максімальна пераўтварылася ў завядзёнку. І структура канцэрта, адчувалася, даўно адпрацаваная і шчыльна прывязаная да самых разнастайных густаў высюўцаў.

Яшчэ пра некалькі ініцыятыў. Этнапакой у вёсцы Яноўка здзівіў мяне не толькі калекцыяй ткацтва, а таксама і заўважнай скіраванасцю на юную аўдыторыю. Тут дырэктар СДК Людміла Крапіўніцкая займаецца з гурткоўцамі практычным радзімазнаўствам. Школьнікі засвойваюць не толькі асновы пляцення, але і на ўласныя вочы бачаць непаўторныя па колеравых гамах і арнаменталістыцы ўзоры ткацтва з даўно зніклых вёсак раёна.

Вось фартух, якім у свой час была заткнутая пячэная адтуліна. Рэч прыйшлося адмываць доўга і асцярожна, каб не сапсаваць вытканы суд. А вось ручнік, зроблены падчас Другой сусветнай вайны. А вось задымленыя керамічныя вырабы. Я казаў ужо, што падобныя ўнікальныя па калекцыях этнапакоі існуюць ці не ў кожным СДК Краснапольшчыны.

Наступная ініцыятыва звязана з музеем. Раней там усё рыпела ад старасці. Дый экспазіцыя, мякка кажучы, састарэла. Колішняя намесніца старшыні мясцовага райвыканкама Тамара Каваленка стала дырэктарам музейнай установы — і адразу ўзялася за яе грунтоўнае аднаўленне. Цяпер ледзь скрыпіць толькі музейная лесвіца. Не, яе таксама адрамантавалі, але рыпенне пакінулі дзеля антуражу. Яшчэ раз схіляю галаву, Тамара Фёдаруна, перад вашай энергічнасцю. Гэта талент — быць карыснай і аўтарытэтай на любой пасадзе.

І апошні ўспамін тэатральнага ветэрана Івана Ткачова:

— Мне на развітанне Валянцін Ермаловіч прамовіў: “Нават і не падумаў тэатр кідаць!” Што ён меў на ўвазе? Тэатр — выходзіць, а творчасць — дысцыплінуе, вучыць выкарыстоўваць Богам дадзены здольнасці з максімальнай карысцю.

Знаёмцеся!

“Горскія харашухі” на Краснапольскім Арбаце

Метадысту РЦК Валянціне Марчанка толькі блокаўскіх Незнаёмак у тэатры граць. Але ж не. На званне “Міс Краснаполле” не прэтэндуе (а дарэмна!). Застаецца для ўсіх знаёмай ды блізкай.

Замест заканчэння

Ганчарня — універсальная

Дакладна ведаю, што ў адным з раёнаў адной з абласцей (не Магілёўскай) народны тэатр нядаўна не здолеў пацвердзіць сваё званне. Асаблівага розгаласу гісторыя не атрымала. Хтосьці палічыў, відаць, што “банкруцтва” самадзейнага калектыву — зусім не тое самае, што фінансава-эканамічны крах, скажам, сельгасвытворчага кааператыву. Пагаджаецца? Я — не! Галоўнае ў гэтым жыцці — не згубіць веру ў сябе. А самадзейны тэатр менавіта яе і дае сваім артыстам.

Я да чаго ўсё гэта? Неяк непрыкметна набліжаецца да нас юбілей Краснапольскага тэатра. А сто гадоў — гэта не жартачкі. Гэта чарговая нагода для ўмацавання станоўчага іміджу краіны, для грунтоўнага піяру трываласці нацыянальных каранёў. Хіба нашы рэспубліканскія ідэолагі гэтага не разумеюць? Дзе рэклама, дзе інвестыцыі са спонсарамі? Для мяне асабіста сто гадоў Краснапольскага тэатра — як час паўраспаду радзьянукліду, пасля якога пачынаецца якасна новае культурнае жыццё. Ці пачнецца?

А да тэатра ў мяне толькі адзіная... не, не прэтэнзія, а просьба. Калектыў такога пашанотнага ўзросту не можа не мець у сваім рэпертуары пастаноўку пра бацькоў-заснавальнікаў — братаў Шашалевічаў. Так, драматургічнай асновы няма пакуль у прыродзе. Дык чаму б не стварыць яе агульны-

У краснапольскую ганчарню прыехалі пяцікласнікі з Пачапоў. Глінамес з кагосьці атрымаецца абавязкова.

Мы знаёмыя больш за дзесяць гадоў. З гэтай жанчыны толькі іконы маляваць. Асветленая, бязважкая, адухоўленая, артыстычная. Спявае, піша вершы, малюе, да драбніц разбіраецца ў метадалогіі стварэння мясцовага традыцыйнага касцюма. Тут ёй сапраўды няма роўных. Як сцвярджаюць клубныя калегі, Валянціна Марчанка вельмі здзіўляецца, калі шматлікімі здольнасцямі не валодаюць іншыя. Яна гэтым паветрам дышае лёгка і нязмушана. Пад-аецца, што і лятаць у ім можа.

І яшчэ. Валянціну Аляксандраўну вельмі лёгка пакрыўдзіць неразуменнем яе творчых ініцыятыў. Калі яна працавала ў Горах дырэктарам школы, сабрала вакол сябе мясцовых бабулек-пывунняў. Так і ўзніклі “Горскія харашухі”. Многія не разумелі, што жлучыць гэтых кабет. Уменне лятаць у спеўнай прасторы! Потым для сваіх “Харашух” яна прадумала “Краснапольскі Арбат” — пешаходную зону ля райцэнтраўскага рынка. Тут у кірмашовыя дні выступалі самадзейныя артысты, рамеснікі ладзілі майстар-класы і прадавалі сувенірны тавар.

Вельмі ўдалым атрымалася мерапрыемства. А Марчанка сумуе. Маўляў, чаму яно не стане традыцыйным? Тлумачы ёй, што свае ініцыятывы рэалізоўваць трэба самой. Цяжка, але іншага шляху няма.

А “Харашухі” для Марчанка — адхланне. Пра іх Валянціна Аляксандраўна гатова распавядаць бясконца: “Жыццёлюбнасць ды гумар бабулек — узор для кожнага з нас. Вось песні ў нас доўгія-доўгія. І калі мы вярнуліся з гастроліў, суседкі запыталіся ў нашай салісткі Лідзіі Магілеўцавай: “Штосьці не было вас даўно?” Тая адказала: “Як даўно? Мы і “Салавейку” спець па дарозе не паспелі, як вярнуліся!”

Яшчэ Марчанка любіць вёску. І вельмі перажывае, што тая беззваротна знікае. Раней у “Горскіх харашух” быў ансамбль-спадарожнік “Крынічка”. Цяпер, калі школы адна за адной зачыняюцца, пра якія спадарожнікі можна марыць. Але яна марыць і працуе на знос. Напэўна, малое і вершы піша толькі та начах...

Можна лічыць гэты тэкст прызнаннем калі не ў каханні, дык у шчырай любові — дакладна. Няхай так яно і будзе.

Аляксандра Чарткова пакрысе становіцца сапраўдным ганчаром.

мі намаганямі пры падтрымцы, да прыкладу, магілёўскіх літаратараў?

І напрыканцы невялічкага заўвага з іншай нагоды. Зусім нядаўна мясцовы дом рамёстваў прырос яшчэ на адзін від умельстваў — ганчарства. Адапаведную майстэрню зрабілі (зноў за прааанаўскі кошт) у колішнім будынку кінавідэапрадпрыемства. А будынак такі, што я спачатку думаў: “Лепей новы ўзвесці”. А потым прыгледзеўся да падворку і зразумеў: незвычайная ўстанова культуры можа атрымацца. Ганчар Аляксандра Чарткова цалкам з гэтым пагаджаецца. Дворык можна прыстасаваць пад выставачную прастору, пад правядзенне майстар-класаў і продаж ганчарных вырабаў. Было б жаданне.

На маю думку...

Дзякуй, хлопцы! Дзякуй, паэты!

19 мая ўпершыню пабываў на літаратурным фестывалі “Агмень” імя Анатоля Сыса. Ладзілася свята на падворку роднай хаты паэта ў вёсцы Гарошкаў, што ў Рэчыцкім раёне. А непадалёк ад Гарошкава месціцца вёска Заспа — тут нарадзіўся і пахаваны паэт Віктар Стрыжак. Ягоную магільку наведаў таксама ўпершыню. Даўно хацеў гэта зрабіць, бо адчуваю сябе перад хлопцам вялікім даўжніком.

Яўген РАГІН

Я не буду займацца структурным аналізам стану беларускай паэзіі. Зазначу хіба што: рыфмуюць многія, а паэтамі застаюцца адзінкі. Не стану і таленты хлопцаў параўноўваць, бо для мяне неаспрэчна, што абодва — паэты выключна грамадзянскага напалу. І кожны з іх пражыў мала толькі таму, што згарэў ад перанапружання, бо сам абраў для сябе такі пажаранебяспечны лад жыцця. Так, Сыс паспеў выпусціць некалькі зборнікаў, Стрыжак — усяго адзін. Але толькі таму, што першы здолеў пераехаць з правінцыі ў сталіцу раней. Аднак і не пра гэта я. Каб не вы, хлопцы, я, напэўна, яшчэ гадоў у дваццаць паставіў бы крыж на журналістыцы і пачаў бы працаваць па першай сваёй спецыяльнасці: ляснічым дзе-небудзь пад Архангельскам. Далей — спрэс метафізіка.

У Веткаўскай раённай газеце “Перамога Кастрычніка” мой кар’ерны рост адбываўся даволі хутка з той проста прычыны, што цякучка рэдакцыйных кадраў была страшэнная. Таму цягам года я паспеў папрацаваць карэспандэнтам сельскагаспадарчага аддзела, загадчыкам аддзела пісьмаў. Апафеозам журналісцкага, так бы мовіць, удасканалення за першы год працы ў рэдакцыі стала кіраўніцтва аддзелам сельскай гаспадаркі — трэба сказаць, самага “гарачага” ў газеце. І так здарылася, што ў маім адзеле карэспандэнтам працаваў спачатку Анатоль Сыс, а праз пэўны час — Віця Стрыжак. У Ветцы іх жыццёвыя лёсы так і не перасякліся, бо Анатоль з’ехаў па літаратурную славу ў Мінск. Дык вось (галоўнае!), і першы, і другі прыклалі нямала намаганняў, каб зрабіць з мяне беларуса.

Кім я тады быў? Маладым чалавекам, які

імкнуўся навучыцца пісаць. Беларускаю мову я ведаў няблага, але не размаўляў на ёй. Вершы пісаў па-руску. Вось тут у маё жыццё літаральна ўварваўся Сыс. Па-першае, са сваімі карэспандэнцкімі функцыямі ён спраўляўся выдатна, з ахвотай замаўляў матэрыялы ў пазаштатнікаў і рэдагаваў іх якасна. Падругое, усё вышэйназванае дало яму падставы для майго выхавання. Спачатку ён пачытаў мае вершы і зазначыў: “Як і ва ўсіх!” З таго моманту я і не спрабую рыфмаваць. Потым, каб абудзіць маё сумленне, Анатоль пачаў перакладаць свае, ужо знакімавыя вершы на рускую мову і раздрукоўваў іх толькі для мяне. Мне сапраўды было сорамна. Наступным крокам майго настаўніка сталі лекцыі па гісторыі краіны ліцвінаў. Менавіта тут я і прагнуўся.

Стрыжак вельмі шкадаваў, што не заспеў Сыса. Дзіўнае дзіва: іхнія вёскі — суседнічаюць, але пазнаёміцца ім надарылася толькі ў Мінску. Але гэта асобная гісторыя. Пачатковая школа для мяне скончылася, пачалася прафесійная. Мы з Віцём абмяркоўвалі перспектывы публікацыі, пастараліся даваць больш аналітыкі ды крытыкі, за што час ад часу атрымлівалі гузакоў ад раённага начальства. А яшчэ ў рэдакцыйнай качагарцы з імнімі вечарамі мы пісалі са Стрыжаком вялізны раман пра маленькага чалавека, які ўсяго баіцца, нават гучна дыхаць. Гэта былі цудоўныя бяссонныя ночы. Мы вучыліся не рабіць памылак, якія нарабілі нашы продкі. Цудоўна памятаю той момант, калі адчуў адказнасць за Беларусь перад сваімі сынамі, калі зразумеў, што журналісцкае слова павінна быць важкім і шчырым.

У кожнага — свой шлях да беларускасці. Пра свой я пастараўся расправесці. Дзякуй, хлопцы!

З маем, пагадзіцеся, нам пашанцавала. Ці не ўвесь месяц прырода прапаноўвала майстар-класы пяшчоты і цяпла. Як бачна па рэдакцыйнай пошце, нашы работнікі культуры напоўніцу выкарысталі бонус заўчаснага лета. Да прыкладу, на базе дзіцячай школы мастацтваў горада Бярозаўка (Лідскі раён) распачаўся другі рэгіянальны конкурс-пленэр “Нёманская зямля”. Да слова, Бярозаўская ДШМ месціцца ў гістарычнай пабудове — у былым маёнтку заснавальніка шклозавода “Нёман” Юліуса Столе.

Столін: класіка Радзівілаўскага парку.

Бонус заўчаснага лета

Яўген РАГІН

У конкурсе прынялі ўдзел юныя мастакі не толькі з Гродзеншчыны, але і з краін Балтыі. Наваколле Нёмана і стала месцам творчага спаборніцтва. Дырэктар Бярозаўскай дзіцячай школы мастацтваў Вяслава Сычэўская напісала, што лаўрэатамі першай ступені сталі Аліна Буш (Квасоўка), Ганна Бераснева і Яна Крывеня (Ліда).

Вядучы метадыст Віцебскага абласнога метадычнага цэнтру народнай творчасці Ала Лялькіна піша: “25 мая ў выставачнай зале нашай установы пачала працаваць абласная выстава-конкурс майстроў па вышыўцы сарочкі і фартуха “Чароўная нітка — 2018”. У экспазіцыі — узоры вышыўкі на народных строях Лепельскага, Сенненскага, Бешанковіцкага, Дубровенскага, Аршанскага, Глыбоцкага, Браслаўскага раёнаў. І тэхналогіі вышыўкі выкарыстаны самыя розныя: процягам, крыжыкам, мярэжкай, гладдзю, тэхналогіі сакалення, перавіцця. Выставу можна наведаць да канца чэрвеня”.

Наша чытачка з Падсвілля (Глыбоцкі раён) Любоў Нікіціна распавядае пра мясцовы вакальны гурт “Падсвільчанка”, якім кіруе Вольга Лубчонак. І кіраўніка, і салістак аўтар трапна называе сасудамі, якія злучаюцца паміж сабой. Кожны канцэрт “Падсвільчанкі”, пераконвае Любоў Нікіціна, — падзея.

Мураваная Ашмянка — аграгарадок Ашмянскага раёна. Мястэчка калісьці належала роду Дарагастайскіх. У мясцовай друкарні пабачыла свет першае ў краіне навукова-папулярнае выданне “Гіпіка, ці Кніга пра коней”. Аўтар кнігі Крыштаф Мікалай Дарагастайскі. Тэма часіны цяпер нагадваюць толькі рэшткі сядзібы ды частка алеі. Але непадалёк ад Ашмян дзейнічае конна-спартыўны цэнтр “Гіпіка”.

Навагрудак: этнаграфічная дыктоўка патрабуе падрыхтоўкі.

Справа Дарагастайскага працягваецца. 19 мая сельская бібліятэка Мураванай Ашмянкі запрасіла чытачоў на краязнаўчую вечарыну “К.М. Дарагастайскі — вялікі маршалак малой радзімы”. Інфармацыя прыйшла з названай бібліятэкі. Аўтар, на жаль, не ўказаны.

Дзяржынская цэнтральная раённая бібліятэка прапанавала Навагрудскай раённай правесці на мясцовым матэрыяле этнаграфічную дыктоўку “Збяры ў сваім сэрцы Беларусь”. Іна Шаўчук, загадчык аддзела абслугоўвання і інфармацыі Навагрудскай раённай бібліятэкі, распавядае, што для падрыхтоўкі мерапрыемства была выкарыстана літаратура з краязнаўчага фонда згаданай установы.

Аўгустоўскі канал працягвае мацаваць славу турыстычнага брэнда Гродзеншчыны. Гэтым разам тут прайшоў фестываль-конкурс “Бібліятэчныя таленты зямлі Гродзенскай”. Галоўны бібліятэкар па арганізацыйна-маркетынгавай дзейнасці Гродзенскага раённага культурна-інфармацыйнага цэнтру Людміла Трубчык пастаралася пераканаць, што бібліятэкары — на ўсе рукі майстры. І са словам умеюць абарачацца, і рамёствамі валодаюць, і ў кулінарыі разбіраюцца.

У Мастоўскім раённым цэнтры культуры прайшоў абласны фестываль дзіцячай эстраднай

творчасці “Масты надзей”. У праекта — дваццацігадовая гісторыя. Пераможцы ўнесены ў банк інфармацыі пра маладых выканаўцаў і будуць рэкамендаваны да ўдзелу ў абласных канцэртах, рэспубліканскіх і міжнародных фестывалях. Пра гэта паведаміла намеснік дырэктара Гродзенскага абласнога метадычнага цэнтру народнай творчасці Таццяна Грыгаран.

Галіна Гашчук са Століна напісала пра класічны вечар у Радзівілаўскім парку. Дырэктар раённага краязнаўчага музея Святлана Вярэніч прапанавала гістарычную вандрожку ў арыстакратычныя салоны музычна-літаратурнай вечарыны. Атмасферу пазамінула стагоддзя ўзнавілі ансамблі танца “Карамель” і “Карагод”, творчыя калектывы Столінскага гарадскога дома культуры, Столінскай і Рэчыцкай дзіцячых школ мастацтваў, раённага цэнтру дзіцячай творчасці.

Загадчык аддзела маркетынгу Бярэзінскай цэнтральнай раённай бібліятэкі, аўтар праекта “Жывая

кніга” Тамара Круталевіч згадвае, як 17 чэрвеня 1988 года пісьменніца Святлана Алексіевіч сустрэлася з бярэзінскімі кнігалюбамі. На той час папулярнай была яе кніга “У вайны — не жаночы твар”. 23 мая бягучага года, распавядае аўтар, бібліятэчны тэатр аднаго актёра прапанаваў чытачам аграгарадка Лешніца маналогі герояў кнігі пісьменніцы.

Новы краязнаўчы буклет падрыхтавала Браслаўская цэнтральная бібліятэка. Загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу Ірына Макаравіч і дырэктар ЦБС Браслаўскага раёна Вольга Ляснеўская паведамляюць, што буклет гэты з’яўляецца своеасаблівай краязнаўчай азбукай Браслаўшчыны. Тут у алфавітным парадку прыведзены звесткі аб 45 адметнасцях краю: гістарычных, культурных, прыродных, пра вядомых ураджэнцаў, пра падзеі і мясціны, пра святы і паселішчы... Да прыкладу, можна даведацца, адкуль пайшла назва вёскі Яя, чым адметны касцёл у Відзах, пра асаблівасці возера Цно. Кожны з артыкулаў азбукі дапоўнены ілюстрацыяй і вершаваным эпіграфам. У планах бібліятэкараў — праца над наступнымі выпускамі азбукі. Рэалізацыя гэтага праекта — адзін са складнікаў краязнаўчай эстафеты “Беларускае! Роднае! Сваё!”

Жорсткі шоу-біз

Некалі ён сваімі рукамі садзіў першыя парасткі айчыннага шоу-бізнесу — клубы, лэйбл, музычны тэлеканал... Але сёння наш герой хаваецца ў тытрах расійскіх тэлеперадач і фільмаў за псеўданімам Палітаеў. За прозвішчам дзеда, дакладней. Тлумачыць ён гэтую метамарфозу і тым, што ў яго сапраўдным прозвішчы літары “ч” і “ж” пры вымаўленні гучаць занадта жорстка, а на экране выглядаюць суро́ва. Жорсткім і суровым быў і той першы беларускі шоу-бізнэс. Зрэшты, Віталь ЧЫЖОЎ да яго ставіцца па-ранейшаму са скепсісам.

Алег КЛІМАЎ

КЛУБ — КЛУБАМ

— Яшчэ як быццам “пазаўчора” я заходзіў да цябе ў офіс — і раптам ты пераязджаеш у Маскву. Што за “бутэрброд” там прапанаваў?

— Нічога сабе пазаўчора! У Маскву я трапіў летам 2004-га! А за год да таго апынуўся за бортам на “Першым музычным” — тэлеканале, які пачаў вяртацца ў Беларусь у 2002-м. Пасля звальнення горкіх пігулак наглытацца давалося нямаля — так мяне не біла ні да, ні пасля. Боўтаўся як мог у вадзіцы ўсеагульнага забыцця і пагарды, і зносіла мяне відавочна ў маргінальнае рэчышча. А тут патэлефанавалі даўні сябар і аднакурснік ды паклікаў паспрабаваць рэжысёрам на “НТБ”.

Праз тыдзень я ўжо ўваходзіў у “Астанкіна”. Праз пяць хвілін пасля размовы з кіраўніком праграмы “ЧП. Агляд за тыдзень” рабіў анонс на бягучы выпуск. Яшчэ праз 10 хвілін ён быў у эфіры. У наступныя 5 хвілін мне абвясцілі, што я прыняты з выпрабавальным тэрмінам рэжысёрам няздольнага выпуску. Прыжыўся, але ніву даводзілася “араць” відавочна не сваю, чаго і не хаваў. Пры першай магчымасці рэдакцыя прапанавала мне іншую праграму — “Галоўную дарогу”, якая тады яшчэ была толькі ў праекце. Аўтамабілі — таксама тэма вельмі далёкая ад маіх інтарэсаў у той час, але захапіла іншае: магчымасць стварыць з нуля нешта новае.

Потым быў бяспэжны досвед працы і зносіні з Юліяй Васільеўнай Бялянчыкавай, якая вяла перадачы пра здароўе — найвышэйшым прафесіяналам і наймацнейшай асобай. Потым — паўгода на бальнічным ложку на мяжы выжывання. Па выздараўленні — каналы і сайты “РЕН ТВ”, “2x2”, “Т24”, “Расія 2”, дакументалка “Малого. Вырачаны горад” для “Расіі 1”, мультымедыяны спектакль “CV. Рахманінаў”, аднаактоўка “Адкладзены палёт”, канцэртная відэаверсія “ляпісаўскага” альбома “Капітал”, парачка кліпаў расійскаму спеваку Пятру Прывіну...

Многае з пералічанага знята ўжо падчас або пасля вучобы на Вышэйшых рэжысёрскіх. Мэта-накіравана пайшоў на курс аб’ектыўна лепшага расійскага рэжысёра, “аскараноснага” майстра Уладзіміра Мяншыова. Там жа ад Мікіты Міхалкова, Кшыштафа Занусі, Алы Сурыкавай і іншых

Даведка

Віталь ЧЫЖОЎ, 44 гады. Нарадзіўся ў Мінску. У 1995 годзе скончыў Беларускі ўніверсітэт культуры па спецыяльнасці “Рэжысура масавых святаў”, у 2012-м — Вышэйшыя курсы сцэнарыстаў і рэжысёраў недзяржаўнай адукацыйнай установы вышэйшай і паслявузавскай прафесійнай адукацыі Расійскай Федэрацыі, атрымаўшы спецыяльнасць “Рэжысура ігравога фільма”.

велічынь атрымаў неацэнныя веды і навыкі, а галоўнае — сур’ёзна “адкарэктаваў” светапогляд. З таго часу з дазволу бацькі падпісваю свае работы псеўданімам Віталь Палітаеў.

Зараз працую... будаўніком у сябе на ўчастку. Паралельна мантую тое, што рызыкую застацца ў стане. А сёлета спадзяюся выпусціць кароткаметражку “Эфект Данінг — Кругера”.

— Ты быў адным з першых, хто ў Беларусі пачынаў ствараць клубы...

— Хутчэй, “свечку трымаў” — у пачатку 1990-х. Першы досвед удзелу ў гэтым працэсе мы атрымалі з Яўгенам Калмыковым, шматгадовым прадзюсарам “Ляпіса Трубецкаго”. З ім я пазнаёміўся на яго мінскім “Піўным шоу” — сапраўднай піянерскай з’яве для тых часін. Пасябравалі і арганізавалі кантору з назвай “Клубны стыль”, з якой выраўнас клуб “Піва і гарачыя сасіскі ў тоўстага Мо”. Праз некаторы час мы прадалі яго лідару гурта “Нейро дубель” Аляксандру Кулінковічу і дырэктару гэтага калектыву Аляксею Маўзону за... 200 “баксаў”, і ён быў перайменаваны ў “Тры парасяці”. Гэтая каласальная сума, як мы з Жэнькай лічылі, была нам неабходная, каб стварыць клуб “Стыль”. Аж два вечары ён пратрымаўся.

Тым не менш, менавіта гэты вопыт прывёў мяне ў “Адыс-Абебу”. Там вечарынкі мелі чароўны поспех стараннямі Сашы Арміі, чалавека выключнага жыццядлюбства і рэдкага дару запальваць бляск у вачах — сёння гэта адзін з самых блізкіх маіх сяброў. Нятворчымі працэсамі займацца

было няма каму, і гэтая роля дасталася мне. Па-мойму, у жніўні 1996-га ўдалося атрымаць пастаянную прапіску ў кінатэатры “Піянер”. Тады мы яшчэ не ведалі, што нават самыя адданыя адэпты летам у клубы не ходзяць, і працавалі на поўную катушку. Арэнда, ахова, праграма, зарплата супрацоўнікаў...

Грашовай падушкі бяспэкі не было, цяплення крэдытараў таксама. Прагарэлі імкліва, за месяц. Рэшту лета рабілі з Сашам мэблю ў новы клуб “Філінс”. Увосень ад-

Развіты рынак энтэртэйтменту мае выразную прафесійную лексіку — “выдавецкі бізнэс”, “рэкорд-бізнэс”, “кінавытворчасць”, “кінадыстрыбуцыя”, “індустрыя забаў” і іншае.

крыліся. Народ збіраўся, што дало нам магчымасць аддаць даўгі за “Абебу”. З “Філінса” нас выставіла гаспадыня, вырашыўшы, што публіка не тая збіраецца.

Потым, расчараваўшыся ў тэме, Саша сышоў у лягас. А я зрабіў спробу стварыць клуб “Прамень”. Ён памёр у маленстве. Клубы тады вырасталі як грыбы, і гэтак жа хутка зразаліся — у сілу самых розных прычын. Урэшце, ужо і ў мяне запал знік. А заняўся я клубамі таму, што быў залішне славалюбівы і... слабы розумам. Балазе, і першае, і другое, насуперак распаўсюджанаму стэрэатыпу, лечыцца. У маім выпадку спатрэбілася пару гадоў інтэнсіўнай тэрапіі ў стылі “клін клінам”.

— Ты быў і сярод тых, хто арганізоўваў у нашай краіне першыя лэйблы, ці не так?

— Неяк так. У 1999-м пры прадстаўніцтве маскоўскага музычнага выдавецтва “Саюз” паўстаў лэйбл “Бульба Рэкардз”. Была ідэя прасоўваць на лакальным рынку лакальны жа рэпертуар, выкарыстоўваючы рычагі ўплыву расіян. Надумалі мы такое разам з прадзюсарам і паэтам-песеннікам Уладзімірам Кубышкіным і на той момант радыёдыджэем Барысам Штэрнам. А запусціў гэтую тэму Васіль Шугалей, на той час ужо былы лідар гурта “Ы.Ы.Ы.”, які быў аўтарам “Саюза” і меў доступ да яго кіраўніцтва. Ён на першым этапе кантраляваў адносіны з галоўным офісам, а разграбаць “аўтэвэй стайні” на беларускім рынку павінен быў я. На “выхлапе” — альбом Аляксея Шадзько “Я буду чакаць”, перавыданне

“Трох чарапах” N.R.M., зборнік “Бульба-хіп” і сёе-тое іншае.

Але асноўныя намаганні спатрэбіліся на ўсталяванне адносінаў з Дзяржкамітэтам па аўтарскіх і сумежных правах і барацьбе з пірацтвам. Адна з нашых вельмі шумных акцый, сумешчаная з канцэртам, называлася “Жыві сапраўдным!”, і падчас яе трактар трушчыў кантрафакт у сталічным парку імя Горкага. За пару гадоў рознымі спосабамі (ад угавораў да судоваў) атрымалася пераканаць буйных распаўсюджвальнікаў кантэнту, што аўтарскае ўзнагароджанне неабходна адлічваць праваўладальніку.

— Узнікненне “Першага музычнага” стала падзеяй на айчынным медыярынку.

— Я быў там спярша праграмным дырэктарам, пазней генеральным прадзюсарам і пад заслону — рэжысёрам. Многіх тады здзівіў гэты “кар’ерны ўзлёт”. Але не тых, хто мяне добра ведаў: ім было вядома, што наогул з “Музычным” я звязаўся найперш дзеля магчымасці здымаць асабіста і праявіць сябе менавіта ў рэжысёрскай прафесіі. Атрымалася — праўда, ненадоўга. Але знятага за той перыяд цалкам хапіла, каб зрабіць для расійскіх каналаў прадстаўнічы шоурыл (відэавізітоўка з узорамаі работ — А.К.).

— На “Першым музычным” пачынала і ўсім вядомая цяпер Люся (цяпер Люцыя) Лушчык...

— Так, калектыў у нас быў шыкоўны. Заўсёды па-добраму ўспамінаю, напрыклад, Ксюшу Ангелаву — тонкую актрысу і цудоўную мастачку, Андрэя Гнёта і Аляксея Саголіна — творчы тандэм, які вырабляе рэкламу так, як ніхто больш, Віталіка Воднева — унікальнага, абаяльнага і бліскачага шоумена, Максіма Сірага — казачна адоранага чалавека, рэжысёра, музыканта, Вадзіма Пашеева — апэратара Божай ласкай. Яго работы сталі б ужо хрэстаматычнымі, каб не быў ён такі малады.

ЕДУ Я НА РАДЗІМУ

— Што цябе цяпер звязвае з Беларуссю?

— Дзеці, мама, сябры, пашпарт, ментальнасць, штодзённая думкі, магілы бабулі і бацькі, “с відамі Мінска любімая кружка, “яндекс” і “фейсбук” на беларуском, один известный журналист, короче, много, всё не вместит лист...” Увогуле, з Беларусі з’ехала толькі тушка, душа там і засталася.

Мінск — прыгажунчык! Колькі яго памятаю, ён становіцца ўсё лепей і лепей. Прычым назіраць яго эвалюцыю ад добрага да вельмі добрага аднолькава хвалоюча і знутры, і звонку. І штодня, і наскокамі. Ён — найлепшы горад свету. Але ў клубы яго не зазіраю...

— Шоу-бізнэс беларускі моцна змяніўся?

— Загадзя абмоўлюся: маіх назіранняў недастаткова, каб выказаць нешта, акрамя павярхоўных меркаванняў. Па знешніх прыкметах — ніяк. Для мяне такая прыкмета — наяўнасць ва ўжытку нішавых журналістаў паняцця “шоу-бізнэс”. Калі ім па-ранейшаму абзываюць усё запар — значыць, нічога не змянілася. Развіты рынак энтэртэйтменту мае выразную прафесійную лексіку — “выдавецкі бізнэс”, “рэкорд-бізнэс”, “кінавытворчасць”, “кінадыстрыбуцыя”, “індустрыя забаў” і іншае. А музыку нашу слухаю. Фаварыты тыя ж — “Песняры” і “Ляпис”.

— На расійскіх тэлеканалах працуюць выхадцы з Беларусі, і такіх людзей не два-тры чалавекі...

— Так, шмат беларусаў на розных узроўнях занятых ў іх напаленні зместам. І, дзякуй Богу, яны ў цэлым маюць тут рэпутацыю дысцыплінаваных, працавітых, мяккіх, тонка настроеных людзей.

Яе жыццёвы шлях пачаўся 14 мая 1908 года ў горадзе Вендэне Ліфляндскай губерні (цяпер гэта латвійскі Цэсіс). Потым быў пераезд у Мінск. У 1927 — 1930 гадах Ніна Ватацы вучылася на літаратурна-лінгвістычным аддзяленні педагагічнага факультэта БДУ. Па сканчэнні яе накіравалі на працу ў Дзяржаўную бібліятэку БССР імя Леніна.

Яе дырэктар Іосіф Сіманюўскі ўжо тады прадбачыў будучыя здольнасці маладой дзяўчыны, скіраваўшы ў аддзел беларускай бібліяграфіі. Прыцягнуў здольную маладую супрацоўніцу да ўдзелу ў часопісе “Кніга — масам”, у якім у 1932 годзе быў надрукаваны яе першы артыкул, прысвечаны афармленню кнігі. Працавітасць і дапытлівасць, уседлівасць і, калі хочаце, талент бібліяфіла — вось тое, што дапамагло Ніне

Ніна Ватацы знаходзіла патрэбнае слова, кожнага магла сусцешыць і падтрымаць.

У 1945 годзе, суправаджаючы аднаго з параненых, Ніна Ватацы зноў прыехала ў Мінск. Пасля вызвалення Беларусі ад нямецкіх акупантаў аднаўляліся фабрыкі, заводы, разнастайныя ўстановы. Спаквала ажывала і “Ленінка”. Ніне Барысаўна прапанавалі вярнуцца на ранейшае месца работы. У размове з аўтарам гэтых радкоў яна згадвала:

— Унутры было брудна, і мы доўга прыводзілі ўсё ў парадак. Кніг засталася мала:

Гэтай жанчыны няма на свеце ўжо больш за 20 гадоў, але яе вобраз — нібы і цяпер перад вачыма. Ніна Барысаўна Ватацы ўвайшла ў гісторыю беларускай культуры як адна з пачынальнікаў нацыянальнай бібліяграфіі, багдановічанаўца № 1, ініцыятар стварэння, адзін з арганізатараў і дарадца Літаратурнага музея Максіма Багдановіча. Яна працавала ў галоўнай бібліятэцы Беларусі больш за паўстагоддзя. Цяжка нават уявіць, што адзін спецыяліст мог падрыхтаваць 23 бібліяграфічныя даведнікі па творчасці беларускіх пісьменнікаў!

Ніна Ватацы.

“Джаконда”, да канца не спазнаная

Ватацы за пяць гадоў прайсці шлях ад памочніцы бібліятэкара да старшага бібліятэкара-бібліёграфа.

Разам са старэйшымі бібліёграфамі Юліяй Бібілай і Фаняй Мільчынай, Ніна Барысаўна складала поўны каталог беларускай літаратуры. Трэба было працягнуць літаральна ўсе кнігі, што выдаюцца ў Беларусі, а таксама і ўсё, што было напісана пра беларускую літаратуру ў Савецкім Саюзе і за яго межамі. Бібліёграф павінен ведаць кожны твор, фіксаваць усе рэцэнзіі, складаць анатацыі, картатэкі, каталогі. І гэтая сціплая і руплівая праца яе задавальняла.

КНИГА ЯК ЛЕКІ АД РАНАЎ

Вялікая Айчынная вайна застала Ніну Барысаўну ў горадзе Ульянаўску, дзе яна працавала ў педвучылішчы. У 1942 годзе на фронце загінуў яе муж Аляксандр Саўчанка. Але перажыўшы трагедыю, яна знайшла ў сабе сілы і мужнасць вярнуцца да любімай справы.

У 1942 — 1945 гадах Ніна Ватацы загадвала бібліятэкай эвакуацыйнага шпіталю ў горадзе Мелексе Ульянаўскай вобласці. І яшчэ раз пераканалася, якую важную ролю адыгрывае кніга ў жыцці чалавека. Ніна Барысаўна бачыла, як яна дапамагала параненым чырвонаармейцам адкінуць свае цяжкія думкі, пераадолець боль. Бібліятэкарку заўсёды чакалі з нецярплівасцю: адзін прасіў прынесці новы том, другі, зусім кволы — пачытаць усю, трэці — дапамагчы напісаць ліст родным... І для кожнага

амаль усё вывезлі ў Германію. Неўзабаве сёе-тое ўдалося вярнуць. Разбіралі, сістэматызавалі, “лячылі” іх... Аднаўлялі каталогі і картатэкі. Было халодна, галодна, але ўсе мы былі шчаслівыя тым, што зноў можам прыносіць людзям радасць сустрэчы з кнігай.

ЖЫВАЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ

Амаль ва ўсіх энцыклапедыях і даведніках сцвярджаецца, што з 1945 года Ніна Ватацы працавала на пасадзе галоўнага бібліёграфа аддзела беларускай літаратуры і бібліяграфіі “Ленінкі”. На самой справе, гэта не зусім дакладна. Загадчык сектара абслугоўвання спецыялізаваных калекцый Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Яўгенія Галіеўская ўстанавіла, што згодна з загадам ад 18 жніўня 1945 года Ніна Ватацы была залічана галоўным бібліятэкарам. З 1945 па 1948 год яна выконвала абавязкі загадчыка беларускага аддзела. А на пасадзе галоўнага бібліёграфа Ніна Ватацы перайшла толькі ў 1952 годзе.

У тым самым годзе спачатку ў Мінску, а затым у Маскве быў выдадзены яе першы кароткі бібліяграфічны паказальнік, прысвечаны Якубу Коласу. У наступным годзе выйшаў і даведнік “Янка Купала”. А затым персанальныя бібліяграфічныя дапаможнікі, складзеныя Нінай Ватацы, з’яўляліся адзін за адным.

Імёны аўтараў, нумары, лічбы — вось, бадай, і ўвесь іх змест. Але колькі карпатлівай працы хавалася за кожным радком! Бібліёграф

вяявіла і сістэматызавала ўсе публікацыі пісьменнікаў і крытычныя водгукі на іх творы. А да ўсяго, пісала да сваіх выданняў грунтоўныя прадмовы, дзе нярэдка з’яўляліся невядомыя нават даследчыкам факты.

Дый што там! Здаралася, нават самі пісьменнікі звярталіся да Ніны Барысаўны, каб аднавіць у памяці звесткі пра тых ці іншых свае публікацыі! Балазе, памяць у яе была проста феноменальная.

Ніна Ватацы дбайна вывучала творчыя набыткі дзясяткаў твораў — і класікаў, і сучаснікаў. Але невыпадкова асаблівае месца ў яе спадчыне займае бібліяграфічны паказальнік “Максім Багдановіч” (1977), у якім зарэгістравана літаральна ўсё, напісанае паэтам і пра паэта да моманту выдання кнігі. А таксама — кожны з багдановічавых аўтографаў.

Шматгадовы даробак Ніны Барысаўны ў даследаванні жыцця і творчасці Багдановіча нават цяжка пераацэніць. Дзякуючы сваёй руплівасці ды інтуіцыі, яна не раз уводзіла ў навуковы ўжытак невядомыя раней творы, дакументы, фатаграфіі... Усё гэта лягло ў падмурак адкрыцця музея ў гонар паэта. Той дзень у снежні 1991 года стаў для яе сапраўдным святам.

Зрэшты, Ніна Ватацы ў сваёй працы дбала не толькі пра літаратуразнаўцаў-прафесіяналаў. У 1946 — 1956 гадах яна па сумяшчальніцтве выкладала на бібліятэчным факультэце Мінскага педінстытута, прымаючы непасрэды ўдзел у падрыхтоўцы

кадраў для соцень кніжніц. Многія яе вучаніцы — у ліку якіх і вядомая паэтка Вера Вярба — нават праз гады з удзячнасцю згадвалі выкладчыцу.

У тых часы бібліятэкары з усіх куткоў БССР патрабавалі метадычную дапамогу. Менавіта ім адрасавалася кніга “Беларуская літаратура і работа з ёю ў масавых бібліятэках” (1958). Гэта быў першы ў БССР дапаможнік, які ўсебакова і глыбока асвятляў пытанні папулярнасці мастацкай літаратуры.

Ветэраны бібліятэчнай справы, з якімі даводзілася гутарыць аўтару гэтых радкоў, добрым словам згадваюць і падрыхтаваныя Нінай Ватацы даведнікі “Мастацкая літаратура Савецкай Беларусі” (1962) і “Беларуская савецкая драматургія” (1966). Апошні ўлічваў 552 драматургічныя творы і літаратуру аб іх за 1917 — 1965 гады — у тым ліку і кароткія зацемкі, якія друкаваліся ў газетах. Адметнай рысай даведніка стала і ўключэнне ў яго надрукаваных драматургічных твораў, якія, аднак, былі пастаўлены тэатрамі і разглядаліся крытыкай.

Праз 27 гадоў — у 1993-м — выйшаў новы бібліяграфічны даведнік Ніны Ватацы “Беларуская драматургія”. Там была змешчана інфармацыя ўжо пра 931 твор, апублікаваны, пастаўлены або прарэцэнзаваны за перыяд 1966 — 1986 гадоў.

У 1964 годзе па ініцыятыве і пры непасрэдным удзеле Ніны Ватацы быў створаны спецыяльны бібліяграфічны паказальнік “Беларускае літаратуразнаўства і крытыка (1945 — 1963)”. У 1986-м го-

дзе Ніна Барысаўна прыняла ўдзел у рэдагаванні зводнага каталога “Кніга Беларусі, 1517 — 1917”.

ГУСТ ІНТЭЛІГЕНТНАЙ ГАСПАДЫНІ

Што вельмі важна, прафесійныя якасці дапаўняліся ў гэтай асобе чалавечымі. Далікатнасць, уважлівасць, заўсёдная абаяльнасць... Тыя, каму пашчасціла ведаць Ніну Барысаўну, параўноўвалі яе інтэлігентную ўсмешку з усмешкай Джаконды.

“Яна была падобна да сонейка і любіла жыццё, людзей. Да яе прыбалтыйскага прозвішча Ватацы (дзявочага) і ўсяго лёгкага, “сонечнага” характару вельмі пасавалі заўсёды раздзеленыя на просты прабор чорныя валасы, — згадвае ў сваім артыкуле яе маладзейшая калега Людміла Сільнова. — У дзявоцтве яна насіла доўгія чорныя косы-змеі — звычайна, як мы бачылі на здымках, дзве; пасталеўшы, лавіла і ўтаймоўвала іх ззаду заколкамі. Валасы да глыбокай старасці былі натуральна чорныя, як глыбіні мора. Такой і запамнілася яна нам: на галаве, як адмеціна звыш, белая рыска-руна, падобная да мясяцовай дарожкі на цёмнай вадзе. Заўсёды ветлівая ўсмешка, з якой яна звярталася да вас, была вам падарункам і ўзорам па-сапраўднаму інтэлігентных зносін, што асабліва стала каштоўным у крызісныя часы галоснасці, перабудовы і разбурэння былых культурных каштоўнасцей. Гэта лёгкая, светлая (да глыбокай старасці бела-

зубая!) усмешка чалавека з доўгім, часам драматычным, а часам зайздросным лёсам нагадвала мне птушку — сімвал акультуранага паветра і дакранання, а таксама сімвал мудрасці, інтэлекту і хуткасці думкі. Усё гэта ў асобе Ніны Барысаўны і было вызначальным! (...) Такой яна і засталася ў памяці калег і маёй. Арыстакратычная і адначасова дэмакратычная, адкрытая сэрцам насустрач людзям. Таямнічая, да канца не спазнаная”.

Аўтар гэтых радкоў неаднаразова сустракаўся з Нінай Барысаўнай і з удзячнасцю ўспамінае высакародства душы і маральныя якасці гэтага чалавека, усё жыццё якога было прасякнутае думкай — як лепш дапамагчы людзям. Асабліва часта нам даводзілася бачыцца ў 1969 — 1973 гадах, калі я быў аспірантам-завочнікам Інстытута гісторыі АН БССР і пісаў кандыдацкую дысертацыю пра жыццё і творчасць першага рэктара БДУ Уладзіміра Пічэты. Справа ў тым, што ў 1927 — 1930-х гадах Ніна Ватацы слухала яго лекцыі і неаднаразова сустракалася з ім па розных справах. І кожны раз мяне здзіўляла эрудыцыя галоўнага бібліёграфа, яе такт і далікатнасць.

Менавіта тады Ніна Барысаўна пазнаёміла мяне са сваёй даволі складанай гаспадаркай. У аддзеле беларускай літаратуры і бібліяграфіі было звыш 270 тысяч кніг. Кожны дзень супрацоўнікі абслугоўвалі прыкладна 150 — 200 чалавек. Сярод іх — пісьменнікі, журналісты, вучоныя, аспіранты. Наплыў тады быў несупынным.

“Яна старалася ў кожным чалавеку разглядзець тое добрае, што вылучала яго сярод іншых, — згадвае пра Ніну Ватацы Яўгенія Галіеўская. — Была вялікім аптымістам. Гэтыя рысы характару вельмі адметныя для Ніны Барысаўны, таму да яе цягнуліся людзі... У доме беларускага бібліёграфа, літаратуразнаўцы Ватацы заўсёды былі парадак і чысціня. Ва ўсім адчуваўся густ інтэлігентнай гаспадыні”.

У адной з нашых размоў Ніна Барысаўна шчыра прызналася:

— Кніга ў маім жыцці — гэта ўсё. Яна дала мне адукцыю. Яна дапамагла мне набыць прафесію, якой я ганаруся і, нарэшце, яна навучыла мяне глыбока любіць людзей.

Ніны Барысаўны не стала 3 жніўня 1997-га на 90-м годзе жыцця. Перакананы, што ўклад заслужанага дзеяча культуры Беларусі Ніны Барысаўны Ватацы ў развіццё беларускай бібліяграфіі і літаратуразнаўства дастойны таго, каб яе імя было ўвекавечана ў горадзе Мінску, дзе яна плённа працавала больш за паўстагоддзе.

**Эмануіл ЮФЕ,
прафесар БДПУ,
доктар гістарычных навук**

Рэнесансны палёт дэміурга

Аляксандр Кішчанка. «Пулс планеты». 1990 год.

(Працяг. Пачатак у №№ 19 — 20.)

— І сапраўды, усё вялікае мастацтва мінулага грунтавалася на заказах уладарных асоб: ад караля да першаіерарха царквы. Не было б такіх заказаў — мы не ведалі б ні Беата Фра Анжэліка, ні Баціччэлі, ні Леанарда да Вінчы, ні Рафаэля, ні Мікеланжэла, ні Рубенса, ні Веласкеса, ні «першага жывапісца іспанскага караля» Гоі.

Ды і ўсё савецкае і постсавецкае манументальнае мастацтва: жывапіс, скульптура, афармленне інтэр'ераў і экстэр'ераў буйных будынкаў — хіба не дзяржаўны заказ? Мяне толькі заўсёды вельмі здзіўляла, як гэта ты без усякага заказа ўзяўся за рэалізацыю сваёй грандыёзнай ідэі «Габелена века»? Урэшце, пра гэта ты ўжо імкнуўся раскажаць у прэсе, у тым ліку і ў нашай газеце «Культура». Зараз жа хачу задаць іншае пытанне: твая захопленасць антычнай філасофіяй і гісторыяй сусветнага мастацтва вядомая. А хто табе блізка ў паэзіі і музыцы?

— «Боская камедыя» Дантэ. Ранні Маякоўскі з яго «Воблакам у штанах». «Будзятлянін» Велімір Хлебнікаў. Канешне, Ясенін. Люблю перачытваць Лермантава, Мандэлыштама, яшчэ Рыльке, асабліва яго элегіі і санеты. А сённяшняя паэзія — у асноўным, паўтарэнне таго, што ўжо было, і мне яна ма-

ла дае ежы для розуму і сэрца. Ну, можа, яшчэ штосьці з Высоцкага, Пастэрнака, Еўтушэнкі, Вазнясенскага.

З беларускай літаратуры асабліва паважаю Уладзіміра Караткевіча і Рыгора Барадуліна. Караткевіч (а я з ім сябраваў) — рэдкі талент, які пакуль яшчэ далёка не разгаданы нашымі суйчыннікамі. Рыгор Барадулін — сапраўдны паэт-філосаф, але філасофія яго — не абстрактная, яна — цалкам з прадвечных беларускіх карэнняў зямных.

Сам я, як ты ведаеш, таксама магу балавацца вершамі. Ствараю такія своеасаблівыя экспромты. Пішу, у асноўным, для сябе. Калі не пісаць не магу. Так бы мовіць, думкі налётам. У іх, як правіла, няма пэўнага часу і месца, там усё велізарнае, бязмежнае, нахштат «касмічнага» верлібра.

Я імкнуся зазірнуць уніз, угару, убок — гэта элементы, як і ў маім жывапісе, перадаюць маё мысленне, мой свет, мае сумненні, захапленні, пачуцці. Напрыклад, вось такі верлібр: «Творець должен // Писать Время, // Черная кистью // Лазурь небес // И пылью цветов, // Глядя в голубые // Глаза озер»...

— Ну, а музыка?

— Пра яе я магу гаварыць доўга. Калі ко-ратка, скажу так. Для мяне гэта — перш за

Да 85-годдзя з дня нараджэння народнага мастака Беларусі, двойчы лаўрэата Дзяржаўнай прэміі краіны Аляксандра Кішчанкі

Аляксандр Кішчанка і Уладзімір Караткевіч. 1983 год.

ўсё, усенародны пясняр Уладзімір Мулявін са сваім бліскучым калектывам, геніяльны музыкант, які па заслугах цалкам яшчэ не ацэнены сучаснікамі, таксама, як і Караткевіч. Прыйдзе час, і ён стане ў адзін шэраг з Янкам Купалам і Максімам Багдановічам, а яго спадчыну будучы вывучаць усе музыканты, і не толькі беларускія. Мулявін — ён і ў Афрыцы Мулявін. Балазе, наколькі ведаю, карыстаўся каласальным поспехам у Гане, Нігерыі і яшчэ дзесьці там... Вельмі хачу намаляваць яго кампазіцыйны партрэт.

А з класікі — другі народны кампазітар Мадэст Мусаргскі. Я не чуў, каб хтосьці з музыказнаўцаў растлумачыў, як «Мусараніну» — так звалі яго нешматлікія сябры — удалося першым раскрыць у музыцы сапраўдную, глыбінную душу народа. У яго операх «Хаваншчына», «Барыс Гадуюў», «Сарочынскі кірмаш» ёсць такія мадуляцыі і акорды, якія шмат у чым перадвызначылі, напрыклад, «палітру» Георгія Свірыдава, Дзмітрыя Шостакавіча, Ігара Стравінскага, Аліўе Месіяна, Леаша Берга. А гэта — цэлая «касмічная» музычная планета XX стагоддзя. Таму Мусаргскі як выдатны рэфарматар музыкі ў разуменні глабальнай народнай сутнасці ніколі не састарэе. Для тлумачэння гэтага феномена я б рызыкнуў узяць у параўнанне Мікеланжэла, якога без архітэктуры, радыкальна ім перайначанай, таксама цяжка ўявіць. Як і Мадэста Пятровіча — без народнага сусветнага стрыва.

— А што для цябе тэатр?

— Тэатр — вялікае мастацтва. Тэатр нельга не любіць, калі яго стваральнікі — людзі высокага творчага палёту. Для мяне ідэальным прыкладам служэння музе Тэрпсіхоры з'яўляецца мой сябра Жэня Лысік, які паставіў у якасці мастака балет Валянціна Елізар'ева «Стварэнне свету». Па экспрэсіі, яркасці, выразнасці колеру, па мнагазначнасці вобразаў — гарманічных і ў той жа час апакаліптычных — па прыгажосці музыкі і харэаграфіі яму няма роўных у сённяшнім тэатральным мастацтве.

Дый што я кажу? Мы ж з табой былі разам на гэтым спектаклі, і ты сам усё бачыў. Успомні фінальную сцэну, у якой Яўгену геніяльна ўдалося ўвасобіць незабыўна пяшчотны твар журботнай Мадонны, што лунае ў блакітнай прасторы. Па-добраму зайздросці гэтай наватарскай знаходцы. Хаця, шчыра кажучы, тэатры за адсутнасцю часу наведваю нячасна, але, калі выпадае такая магчымасць, з задавальненнем гляджу оперныя і драматычныя спектаклі з удзелам Алены Абразцовай,

Марыі Біешу, Галіны Вішнеўскай, Стэфаніі Станюты, Генадзя Аўсяннікава, Аляксандры Клімавай, Расціслава Янкоўскага...

— Якую якасць у жывапісе лічыш самай важнай? Напрыклад, у рабоце над партрэтамі?

— У жывапісе вельмі важны фактар асацыятыўнасці. Скажам, звычайны партрэт амаль заўсёды бывае адназначны. Але калі ў яго формах, акрамя першапачатковага знешняга падабенства, прачытваецца яшчэ штосьці, яшчэ адзін характар, яшчэ адна метафара, калі ўзнікаюць нечаканныя асацыяцыі — тады і атрымліваецца вобраз больш аб'ёмны і цікавы. Таму я заўсёды імкнуся прыдумаць свой фон з адпаведнай вобразу атрыбутыкай. Уласна кажучы, намаляваць падобны да мадэлі партрэт ад прафесіянала не патрабуе вялікіх намаганняў. Але гэтага мала. Асабіста я радуся, калі ў мяне на палатне ўзнікае новая якасць не па законах акадэмічнай класікі, а спантана, часта нечакана нават для самога сябе. Такім вось чынам я працаваў над большасцю натуральных партрэтаў, неабавязкова называючы прозвішча мадэлі. Фоны, атрыбуты, аксесуары часцяком прыдумляў, аднак стараўся зыходзіць ад характара, норава, прафесіі таго чалавека, якога хачу ўвасобіць на палатне.

Пры гэтым правобраз абавязкова павінен быць мне душэўна блізім ці хаця б сімпатычным. Для мяне найлепшая мадэль тая, якая не толькі можа добра пазіраваць, але адначасова ўмее быць засяроджанай, зануранай у сябе. Гэта значыць зусім не тая мадэль, якая думае пра тое, каб сваім выглядам натхняць мастака.

— Кажуць, што жывапісец у кожным партрэце нейкім чынам адлюстроўвае сам сябе. Вельмі ёміста гэта думку выказаў Оскар Уальд у «Партрэце Дарыяна Грэя»: «Усякі партрэт, які напісаны з любоўю — гэта, па сутнасці, партрэт самога мастака, а не таго, хто яму пазіраваў».

— Гэта цалкам справядліва з пункту гледжання таго, што кожная работа афарбаваная светаадчуваннем, светапоглядам аўтара.

— Каго ты любіш у жыцці?

— Дзяцей. Іхні смех, іхнія гульні. Іх каласальную шчодрасць, сардэчнасць. Люблю музыку дзіцячых чыстых і высокіх галасоў. Мне здаецца, што менавіта дзеці мне добра ўдаюцца на карцінах, асабліва мой сын Максім. Літаральна нядаўна закончыў яго партрэт. Адлюстраваў хлапчука з чырвоным скрылём кавуна ў руках — як маленькага гаспадара Космасу.

— А каму б ты не падаў руку?

— Чалавеку подламу, злоснаму, прагавітаму... І таму, хто не мае ніякай уласнай маральнай і мастакоўскай пазіцыі.

— Ты сціплы чалавек? І якія твае адносіны да папулярнасці, да славы?

— Не бывае сціпых людзей, якія прысвяцілі сябе мастацтву. Яны могуць пакутаваць, сумнявацца, перажываць, памыляцца. Могуць зайздросціць поспеху калег ці, наадварот, радавацца. Самасцвярдженне — у параўнанні. Ты ж сам пра сябе ўсё роўна ведаеш, чаго ты варты — незалежна ад таго, хто б што пра цябе ні казаў. Чалавек можа маляваць як Бог і пры гэтым быць далёка не анёлам.

А што тычыцца славы... Ведаеш, як алень імчыць лізаць соль, так і мастак — да славы. І гэта для творчых людзей заканамерна, натуральна. Але я не славалюбны, не фанабэрысты, не пыхлівы. Ты гэта ведаеш лепш за іншых. Папулярнасць прыходзіць і сыходзіць, Творчасць жа — калі яна сапраўды з вялікай літары — застаецца. І калі я адчуваю, што ў сваім мастацтве, якое для мяне з'яўляецца мерай чысціні свабоды духу, іду па правільным шляху, мне гэтага цалкам дастаткова.

Барыс КРЭПАК

Заканчэнне — у наступных нумарах «К».

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.;"
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;"
- "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;"

Выставы:

- Выстава **"Тэрыторыя зямных надзей"** (творы традыцыйнага карэйскага жывапісу Мінхва) — да 27 мая.
- Выстава **"Кітайскі жывапіс ідэй"** (з Нацыянальнага мастацкага музея Кітая) — да 26 чэрвеня.
- Выстава **"Калі мы былі дзецьмі"** (праект прадстаўлены ў дзвюх частках, аб'яднаных тэмай дзяцінства: мастацтва фатаграфіі і творы жывапісу, графікі, скульптуры) — да 18 чэрвеня.
- Выставачны праект **"Айвазоўскі і марыністы"** — да 1 чэрвеня. У рамках праекта ў выхадныя дні працуе танцавальны перформанс **"Жывапіс. Рух. Танец"**. Пачатак усіх харэаграфічных выступленняў — у 17.30.
- 26 мая пройдзе лекцыя **"Айвазоўскі: знакамiты і нечаканы. 100 карцін з творчасці вялікага майстра"**. Пачатак — а 16-й.
- Жывы канцэрт архаічных інструментаў Андрэя Сутугінаса **"Душа спявае..."** — 26 мая. Пачатак а 19-й.

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВИЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

- **"Інтэр'еры шляхецкай сядзібы"**.
- **"Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча"**.
- **"Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."**.
- Выстава твораў Вольгі Навіцкай **"Сны аб мінулым"** — да 18 ліпеня.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава традыцыйнага мастацтва паўночных народаў Камчаткі **"Амато (добры дзень), Каракія"**.
- Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтва паясоў альбо саломалляценні

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАВЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

МАГАЗІНЫ "БЕЛСАЮЗДРУК"

- Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".
- Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
- Праспект Незалежнасці, 44.
- Вуліца Валадарскага, 16.

КІЁСКІ "БЕЛСАЮЗДРУК"

- ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.
- Праспект Пераможаў, 5.
- Вуліца Рабкораўская, 17.
- Праспект Незалежнасці, 168, В.
- Вуліца Лабанка, 2.

(на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:

- Абноўленая экспазіцыя **"Старажытная Беларусь"**.
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- Бестэрміновая акцыя **"Адзіны білет"**, якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
- Аўтарскі праект Ахрэма Белабровіка **VKL3D**.
- Акцыя **"Вольнае піяніна"** — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

Выставы:

- Выстава **"Беларусь: адраджэнне духоўнасці"**.
- Выстава **"Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля"**.
- Выстава графікі Сальвадора Далі **"Боская камедыя"** — да 31 мая.
- Выстава **"Зладзейскія грошы, або Гісторыя фальшываманецтва"** — да 11 ліпеня.
- Лекцыя **"Далі, Дантэ і Мікіта Моніч"** — 26 мая. Пачатак а 14-й.
- Часовая экспазіцыя **"Пад тупфікам у Музы. 3 гісторыі абутку"** — да 10 чэрвеня.

Філіялы музея

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

- **Абноўленая экспазіцыя**, прымеркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі (залы дапоўнены новымі прадметамі амаль з усіх фондавых калекцый музея).
- Інтэрактыўная пазнавальная выстава **"Займальная астраномія. Цуды Сусвету"** — да 29 ліпеня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 11.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Часовая экспазіцыя **"Чалавек. Космас. Беларусь"** — да 26 чэрвеня.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 06 33.

Экспазіцыі:

- "Сезонныя змены".
- "Вадаёмы і насельнікі

прыбярэжных раслін".

- "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
- "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
- "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
- Выстава **"Жывыя цмокі"** — да 2 жніўня. г. Мінск, вул. Казінца, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53.
- Выстава **"Сафары парк"** — да 31 жніўня.
- Атракцыён **"Стужачны лабірынт"**.
- Атракцыён **"Лазерны квэст"**. г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.
- Выстава **"Пеўчыя птушкі і галубы"** — да 3 ліпеня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на Беларускіх землях";
- "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."; "Беларуская музычная культура XX ст."; "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава чароўных аўтарскіх лялек **"Баба-Яга & компані"** — да 28 мая.
- **Майстар-класы:**
- Музейныя заняткі **"Тэатральная лялька"** для дзяцей 5+.
- Інтэрактыўныя музейныя заняткі **"Асновы акцёрскага майстэрства"** для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Святрдлова, 4. Тэл.: 327 10 75.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава фотаздымкаў з сямейнага архіва Пятра Таранды **"Мірны час"** — да 17 чэрвеня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

- **Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.**
- Пастаянная экспазіцыя.
- Часовая экспазіцыя

"Пётр Машэраў: яго сэрца білася для людзей" — да 13 жніўня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава **"Тры незвычайныя калекцыі"** са збору Д.Сурскага — да 15 ліпеня.
- Гістарычны квэст **"Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў"**. Па папярэдніх заяўках. *Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці Вул. Гейсіка, 1.*
- Пастаянная экспазіцыя. *Ратуша Вул. Савецкая, 3.*
- Пастаянная экспазіцыя.
- Квэст **"Выхадкі старога захавальніка"**. Па папярэдніх заяўках. *Слуцкая брама*
- Выстава **"3 імём святога Юрыя"** — да 30 верасня.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Тэатралізаваная экскурсія **"І зноў ажываюць паданні"**.
- Экскурсія з элементамі дэгустацыі **"У госці да Пана Каханку"**.
- Квэст **"Таямніца двух кудраў"**.
- Квэст **"Белы слон"**.
- Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія **"Чароўная гісторыя ў Мірскім замку"**.
- Музейныя заняткі.
- Музейная фоталяльцоўка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:

- **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
- Экспазіцыя **"Склеп"** на сядзібе Якуба Коласа.
- Часовая экспазіцыя **"У любові да роднай зямлі"**.
- Выстава **"І злучана быццё і небыццё"**, прысвечаная Міжнароднаму дню сям'і — да 15 чэрвеня.
- Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.
- Тэатралізаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.
- Музейныя майстар-класы і заняткі.
- Мультимедыйны комплекс **"Чалавек. Асоба. Час"**.
- Пешая экскурсія **"Мясцінамі Коласа ў Мінску"**.
- Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні **"Таямніцы дома Песняра"**.
- **Акцыі:**
- **"Самы лепшы дзень"** (дзень нараджэння ў музеі).
- Віншаванне ад музея, фотасесія **"У дзень вяселля — у музей!"**

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

- Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праглядам ролика ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей **"Хлопчык і лётчык"**, галаграфічным тэатрам.
- Інтэрактыўныя музейныя праграмы **"У пошуках папараць-кветкі"**, **"Вячоркі"**.
- Выстава **"Булгакаў — з'ява незаконная"** з фондаў Літаратурна-мемарыяльнага музея Міхаіла Булгакава, філіяла Музея гісторыі горада Кіева — да 16 чэрвеня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

- **ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА** г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
- **Экспазіцыя:**
- **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва"**.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- **"Мастак. Грамадзянін. Герой"**. Прысвечана Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
- **"Мінск губернскі. Шляхецкі побыт"**.
- Выстава жывапісу Эдуарда Зеньчыка (Эстонія) **"Дотык прыгажосці"** — да 2 чэрвеня.
- Выстава-конкурс сучаснага мастацтва **"Беларускі Тыдзень Мастацтваў"** (Belarus Art Week) — да 3 чэрвеня.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

- **"Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет"**.
- **МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"** г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8.
- Пастаянная экспазіцыя.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыя:

- **"Кола часу"** — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.
- **ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"** г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.
- **"Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж"** (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту хыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
- **Віртуальная гульня "Карэтны майстар"**.

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце "Культура"

звяртайцеся па тэлефоне +375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41, альбо пішыце на электронны адрас [kultura@tut.by!](mailto:kultura@tut.by)

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.

- Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў, якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.

- Выстава **"МотаВелаМінск. Двухколавая гісторыя"** — да 1 ліпеня.

АРТ-ГАСЦЁЎНА "ВЫСОКАЕ МЪСТА"

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30.

- Інтэрактыўны праект пра гісторыю мінскай фатаграфіі **"Прывітанне з Мінска"** — да 26 жніўня.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

Пастаянныя экспазіцыі:

- **"Прырода Лідчыны"**.
- **"Сучаснае мастацтва краю"** (жывапіс, графіка, скульптура, мастацкае шкло).
- **Выставы:**
- Выстава **"Майстэрня заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, сябра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурашвера"**.
- **"Вядзем пачатак мы ад Гедыміна..."**.
- Мемарыяльны пакой **Валянціна Таўлая**.
- Выстава са збору А.Фішбайна **"Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст."**.
- Музейна-вобразная зала **"Хрушчоўка 60-х"**.
- Выстава **"Вайны связчэнныя старонкі"**.
- Выстава **"Надзейны шчыт краіны"**.
- Выстава **"Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт"**.
- Выстава **"Жыве мая ліра нанова!"**

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА Ў НАВАГРУДКУ

г. Навагрудак, вул. Леніна, 1. Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).

Пастаянная экспазіцыя:

- **"Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча"**.
- **Пастаянныя выставы:**
- **"Святло кухні Міцкевічаў"**,
- **"Малюнк сельскага жыцця"**,
- **"Пан Тадэвуш" праз час і народы"**.

ГАЛЕРЭІ

"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12.

- Выстава творчых дасягненняў навучэнцаў дзіцячых школ мастацтваў Беларусі — да 6 чэрвеня.

УВАГА!

ТУТ МАГЛА БЫЦЬ ВАША АФІША!

Звяртайцеся: +375 17 286 07 97, +375 17 334 57 41 (факс) kultura@tut.by

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.

- **27 мая** — **Справаздачны канцэрт харэаграфічнага каледжа**. Дырыжор — Мікалай Калядка.
- **27** — **Канцэрт "Магія гука"** (выканаўцы — ансамбль ударных інструментаў "Minsk percussion classic" Вялікага тэатра Беларусі). Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 18.30.
- **28, 30** — **"Шчаўкунок, або Яшчэ адна калядная гісторыя"** (балет у 2-х дзях) П.Чайкоўскага.
- **29** — **"Царская нявеста"** (опера ў 3-х дзях) М.Рымскага-Корсакава.

- **31** — **"Рыгалета"** (опера ў 2-х дзях) Дж.Вердзі. У партыі Герцага — Міхаіл Малафій (Украіна).

- **1 чэрвеня** — **"Бахчысарайскі фантан"** (балет у 3-х дзях) Б.Асаф'ева.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 334 60 08.

- **26 мая** — **"Тэрыторыя творчасці"** (студыя "Арт-квартал" прадстаўляе). Пачатак а 17-й.
- **28** — **"Чарнобыльская малітва"** (сумесны франка-беларускі праект) С.Алексіевіч.
- **30** — **"Пакуты ад здаровага сэнсу"** (камічная прыпавесць) С.Рубэ. Прэм'ера.